

Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Plēnuma un tiesu prakses vispārināšanas daļa

**Tiesu prakse atsevišķu kategoriju lietās, kuras
izskatītas, piemērojot Latvijas KPK nosacījumus bez
pierādījuma pārbaudīšanas un ar pierādījumu
pārbaudīšanu**

Satura rādītājs

<u>Pētījuma priekšmets</u>	3
<u>Patvalīga koku ciršana un bojāšana (KL 109.panta 1.daļa)</u>	5
<u>Tīšs vidēja smaguma miesas bojājums (KL 126.panta 1.daļa)</u>	19
<u>Celu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu, kas tika izdarīts alkoholisko dzērienu, narkotisko, psihotropo vai citu apreibinošu vielu iespaidā (KL 260.panta 3.daļa)</u>	31
<u>Secinājumi</u>	45

Pētījuma priekšmets

Pētījuma gaitā tika analizēta tiesu prakse, nosakot kriminālsodu personām, kuras tika sauktas pie kriminālatbildības par

- patvaļīgu koku ciršanu un bojāšanu (KL 109.panta 1.daļa);
- tīšu vidēja smaguma miesas bojājumu nodarīšanu (KL 126.panta 1.daļa);
- ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu, kas tika izdarīts alkoholisko dzērienu, narkotisko, psihotropo vai citu apreibinošu vielu iespaidā (KL 260.panta 3.daļa).

No 33 rajonu/pilsētu tiesām kopā tika saņemti 530 krimināllietu materiāli. Spriedumus attiecīgās lietās taisīja 122 tiesneši. Tiesājamo personu skaits ir 574, tai skaitā:

- 176 personas tika sauktas pie kriminālatbildības pēc KL 109.panta 1.daļas;
- 147 personas – pēc KL 126.panta 1.daļas;
- 251 persona – pēc KL 260.panta 3.daļas.

Iepazīstoties ar krimināllietu materiāliem, tika konstatēts, ka lielākā krimināllietu daļa tika izskatīta, nepārbaudot pierādījumus tiesas izmeklēšanas laikā – pierādījumu pārbaude ir notikusi 109 gadījumos (19 %), savukārt 465 gadījumos (81 %) lietas tika izskatītas, neveicot pierādījumu pārbaudi tiesas izmeklēšanas laikā. Tai skaitā ar pierādījumu pārbaudi tiesas izmeklēšanas laikā tika izskatītas:

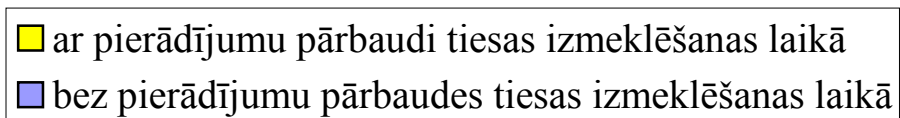
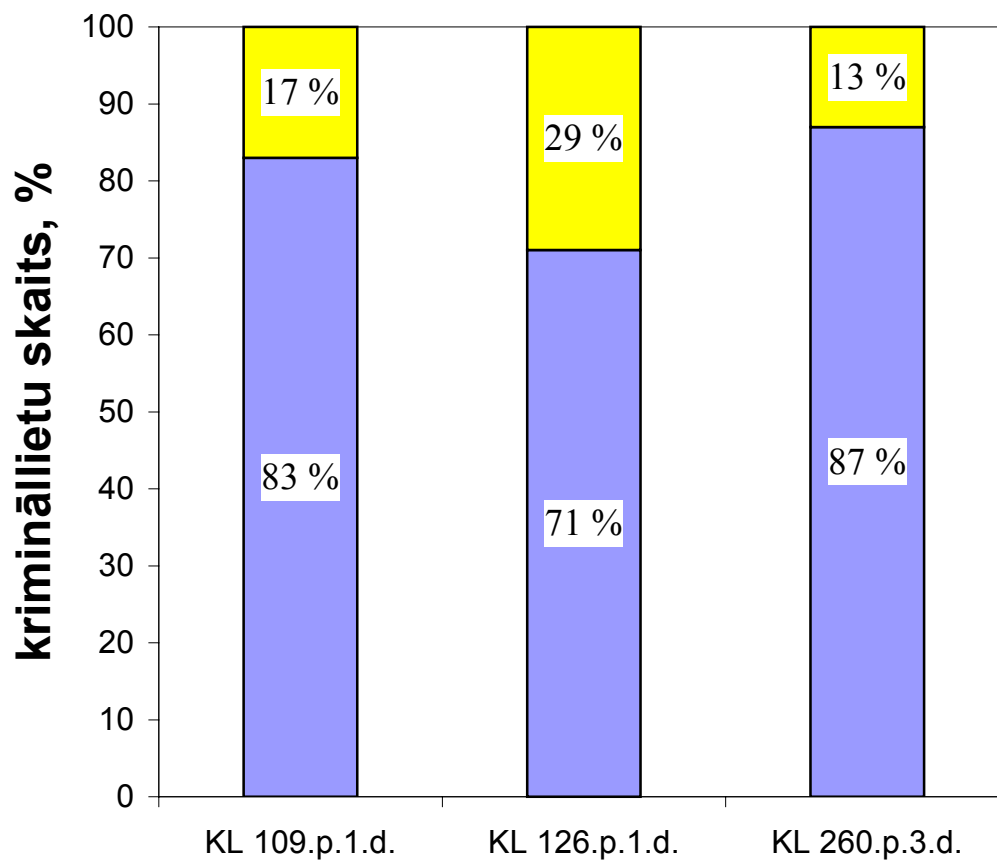
- 17 % lietas, kurās tiesājamie tika apsūdzēti KL 109.panta 1.daļā paredzētā nozieguma izdarīšanā;
- 29 % lietas, kurās tiesājamie tika apsūdzēti KL 126.panta 1.daļā paredzētā nozieguma izdarīšanā;
- 13 % lietas, kurās tiesājamie tika apsūdzēti KL 260.panta 3.daļā paredzētā nozieguma izdarīšanā.

Tiesājamo skaits analizējamās krimināllietās (pēc tiesām, no kurām krimināllietu materiāli tika saņemti)

tiesa	Aizkraukles rajona tiesa	Alūksnes rajona tiesa	Balvu rajona tiesa	Bauskas rajona tiesa	Cēsu rajona tiesa	Daugavpils tiesa	Dobeles rajona tiesa	Gulbenes rajona tiesa	Jēkabpils rajona tiesa	Jelgavas tiesa	Jūrmalas tiesa	Krāslavas rajona tiesa	Kuldīgas rajona tiesa	Liepājas tiesa	Limbažu rajona tiesa	Ludzas rajona tiesa	Madonas rajona tiesa
tiesājamo skaits	24	11	31	22	28	18	13	20	17	35	2	19	32	37	25	20	14

tiesa	Ogres rajona tiesa	Preiļu rajona tiesa	Rēzeknes tiesa	Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa	Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa	Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa	Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa	Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa	Rīgas rajona tiesa	Salduš rajona tiesa	Siguldā rajona tiesa	Talsu rajona tiesa	Tukuma rajona tiesa	Valkas rajona tiesa	Valmieras rajona tiesa	Ventspils tiesa
tiesājamo skaits	7	10	48	10	10	19	6	3	22	5	13	13	3	12	16	9

Pētījuma gaitā analizēto lietu sadalījums atkarībā no tā, vai tiesas izmeklēšanas laikā ir notikusi vai nav notikusi pierādījumu pārbaude

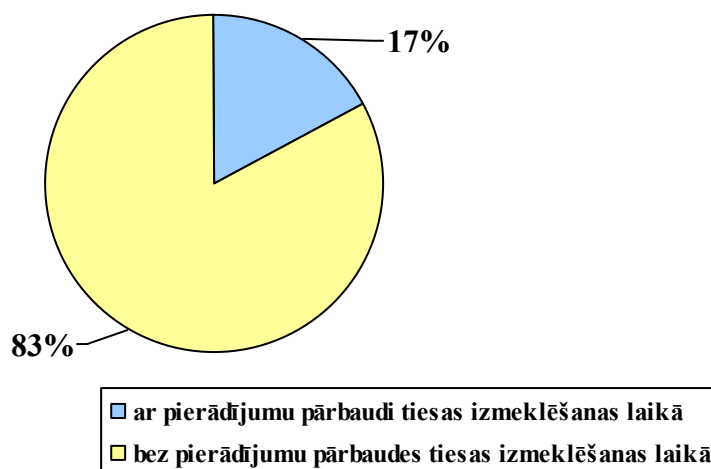
Patvaļīga koku ciršana un bojāšana (KL 109.panta 1.daļa)

Pētījuma gaitā tika izanalizēti 134 krimināllietu materiāli; kopējais tiesājamo personu skaits ir 176. Lietu materiāli ir saņemti no 24 tiesām, spriedumus taisīja 49 tiesneši.

tiesa	tiesājamo skaits
Aizkraukles rajona tiesa	1
Alūksnes rajona tiesa	11
Balvu rajona tiesa	25
Bauskas rajona tiesa	7
Cēsu rajona tiesa	5
Daugavpils tiesa	5
Gulbenes rajona tiesa	13
Jēkabpils rajona tiesa	2
Jelgavas tiesa	1
Krāslavas rajona tiesa	10
Kuldīgas rajona tiesa	23
Liepājas tiesa	9
Limbažu rajona tiesa	3
Ludzas rajona tiesa	12
Madonas rajona tiesa	7
Ogres rajona tiesa	6
Preiļu rajona tiesa	7
Rēzeknes tiesa	17
Saldus rajona tiesa	4
Talsu rajona tiesa	2
Tukuma rajona tiesa	1
Valkas rajona tiesa	1
Valmieras rajona tiesa	2
Ventspils tiesa	2

No analizētajām 134 krimināllietām 23 lietas tika izskatītas, izdarot pierādījumu pārbaudi tiesas izmeklēšanas laikā, tai skaitā 15 gadījumos pierādījumu pārbaudes tiesu izmeklēšanas laikā ir bijušas obligātas, jo tiesājamie pilnīgi vai daļēji neatzina savu vainu inkriminētajos noziedzīgos nodarījumos. Tādējādi ir konstatēti tikai 8 gadījumi (7 %), kad pastāvēja tiesiskā iespēja izskatīt krimināllietas, neizdarot pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanas laikā, tomēr tās tika veiktas.

Lietu izskatīšana ar/bez pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanas laikā

Apskatītās krimināllietās kriminālsods tika piespriests 173 personām, savukārt 3 cilvēki tika atbrīvoti no kriminālatbildības vai soda.

Atbilstoši KL 109.panta 1.daļā noteiktajam, notiesājot personu par patvaļīgu koku bojāšanu un ciršanu, tiesa var piespriest vainīgajam šādus sodus:

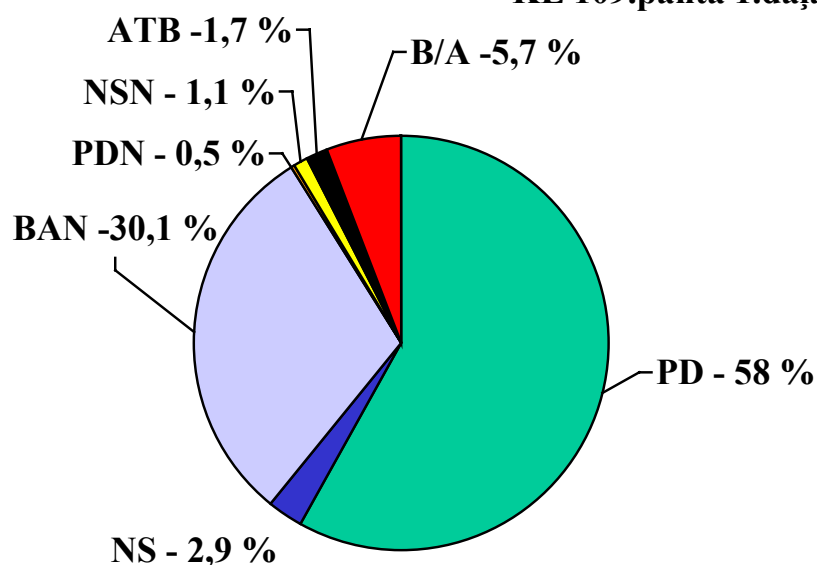
- brīvības atņemšanu uz laiku līdz 4 gadiem;
- piespiedu darbu;
- naudas sodu līdz 80 minimālajām mēnešalgām.

Veicot tiesu prakses analīzi, ir konstatēts, ka tiesas izmanto likumā paredzētās iespējas un piespriež gan brīvības atņemšanu, gan piespiedu darbu, gan naudas sodu. Dominējošais kriminālsods, notiesājot pēc KL 109.panta 1.daļas, ir piespiedu darbs (56,8 %). 31,7 % personu tika notiesāti nosacīti – lielākā daļa ar nosacītu brīvības atņemšanu (30,1 %), kaut gan ir arī gadījumi, kad personām nosacīti tiek piespriests naudas sods un piespiedu darbs.

Pēc KL 109.panta 1.daļas notiesāto personu sadalījums, ievērojot piespriestos kriminālsodus

Piespriestais soda veids	Tiesājamo skaits
Brīvības atņemšana	10 (5,7 %)
Piespiedu darbs	102 (58,0 %)
Naudas sods	5 (2,9 %)
Brīvības atņemšana (nosacīti)	53 (30,1 %)
Piespiedu darbs (nosacīti)	1 (0,5 %)
Naudas sods (nosacīti)	2 (1,1 %)
Atbrīvoti no kriminālatbildības	3 (1,7 %)

**Sodu veidu piespriešana, notiesājot pēc
KL 109.panta 1.daļas (%)**

■ piespiedu darbs - PD	■ naudas sods - NS
■ brīvības atņemšana nosacīti - BAN	■ piespiedu darbs nosacīti - PDN
■ naudas sods nosacīti - NSN	■ atbrīvoti no kriminālatbildības - ATB
■ brīvības atņemšana - B/A	

Salīdzinot piespriestos sodus lietās, kuras tika izskatītas ar pierādījumu pārbaudi tiesas izmeklēšanas laikā, ar piespriestajiem sodiem lietās, kuras tika izskatītas bez pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanas laikā, kardinālas atšķirības netika konstatētas, izņemot brīvības atņemšanas piespriešanas praksi. Brīvības atņemšana tika piespriesta 4 % gadījumos, kad pierādījumu pārbaude tiesas izmeklēšanas laikā netika veikta, un 15 % gadījumos, kad pierādījumu pārbaude ir notikusi.

**Kriminālsodu piespriešana, notiesājot pēc KL 109.panta 1.daļas, ievērojot
pierādījumu pārbaudes izdarīšanu/neizdarīšanu tiesas izmeklēšanas laikā**

Piespriestais soda veids	Ar pierādījumu pārbaudi tiesas izmeklēšanas laikā	Bez pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanas laikā
Brīvības atņemšana	15 %	4 %
Piespiedu darbs	53 %	59 %
Naudas sods	3 %	3 %
Nosacīta notiesāšana	29 %	33 %
Atbrīvoti no kriminālatbildības	0 %	2 %
Kopā	100 %	100 %

Kaut gan no 10 cilvēkiem, kuriem tiesas piesprieda reālu brīvības atņemšanu, 9 agrāk ir bijuši sodīti un 8 gadījumos tika konstatēts noziedzīgu nodarījumu recidīvs, tiesājamo personība nav vienīgais brīvības atņemšanas piespriešanas iemesls. 9 gadījumos tiesas ne tikai sodīja vainīgos par koku patvaļīgu ciršanu, bet arī tiesāja par citiem noziedzīgiem nodarījumiem vai noteica sodu pēc vairākiem spriedumiem. Tādējādi, ja tiesai nebūtu jānosaka galīgais sods par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem vai pēc vairākiem spriedumiem, ir iespējams, ka tiesājamās personas būtu sodītas ar brīvības atņemšanu nesaistītajiem sodiem.

No 10 gadījumiem, kad personām tika piespriesta reāla brīvības atņemšana, 5 lietās tiesas izmeklēšanas laikā tika veikta pierādījumu pārbaude.

Viena persona tika notiesāta ar reālu brīvības atņemšanu, kaut gan agrāk nav bijusi sodīta un izdarītā noziedzīga nodarījuma pazīmes faktiski neatšķiras no citu personu nodarījumiem, par kuriem viņas tika sodītas nosacīti vai ar piespiedu darbu. Ludzas rajona tiesa spriedumā ir norādījusi, ka brīvības atņemšana tiesājamam ir piespriesta sakarā ar to, ka viņam nav pastāvīgas dzīves vietas, kā arī tāpēc, ka viņš izvairījies no pirmstiesas izmeklēšanas, proti, nevis izdarītā noziedzīga nodarījuma dēļ, bet sakarā ar uzvedību pēc tā, kā arī mājokļa neesamības dēļ.

Kaut gan KL 109.panta 1.daļā ir paredzēta iespēja sodīt ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz 4 gadiem, tiesas nepiemēro pantā paredzēto maksimālo sodu par attiecīgā nodarījuma izdarīšanu. Gan notiesājot pēc KL 109.panta 1.daļas ar reālu brīvības atņemšanu, gan piespriežot brīvības atņemšanu nosacīti, tās ilgums nepārsniedz 2 gadus.

Piespriestās brīvības atņemšanas ilgums personām, kuras tika notiesātas pēc KL 109.panta 1.daļas

Piespriestās brīvības atņemšanas ilgums	Notiesāto skaits
6 mēneši	3
8 mēneši	3
1 gads	2
1 gads 6 mēneši	1
2 gadi	1

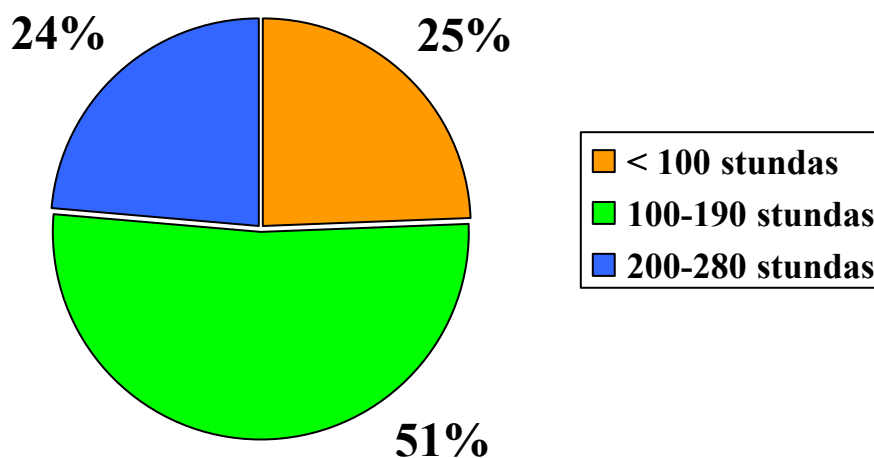
Notiesājot pēc KL 109.panta 1.daļas, piespiedu darbs tika piespriests 100 cilvēkiem, un tā diapazons ir bijis no 40 līdz 280 stundām.

Piespriestā piespiedu darba ilgums stundās

Piespiedu darbs, stundu skaits	40	48	50	60	70	80	90	100	110	120	150	160	180	200	220	240	280
Notiesāto skaits	3	1	1	5	1	11	1	15	1	17	11	6	3	13	3	3	5

To notiesāto personu skaits, kurām tika piespriests piespiedu darbs uz laiku, īsāku par 100 stundām, ir bijis 25, piespiedu darbs uz laiku no 100 līdz 190 stundas tika piespriests 53 cilvēkiem, no 200 līdz 280 stundām – 24 cilvēkiem.

Piespriestā piespiedu darba ilgums, notiesājot pēc KL 109.panta 1.daļas

Naudas sods par koku patvaļīgu ciršanu piespriests samērā reti – analizējamās krimināllietās ir konstatēti 5 gadījumi, kad persona tika sodīta ar naudas sodu. Piespriestā naudas soda apmēri nav bijuši lieli – no 1 līdz 5 minimālām mēnešalgām.

Piespriestā naudas soda apmērs, notiesājot pēc KL 109.panta 1.daļas

Naudas soda apmērs	Notiesāto skaits
Ls 70	1
Ls 140	1
Ls 210	2
Ls 250	1

Izskatot lietas par koku patvaļīgu ciršanu (KL 109.panta 1.daļa), tiesas aktīvi izmanto iespēju piespriest sodus nosacīti.

Notiesājot nosacīti ar brīvības atņemšanu, personām tā tika piespriesta uz laiku no 6 mēnešiem līdz 2 gadiem, ar pārbaudes laiku no 6 mēnešiem līdz 3 gadiem. Notiesājot ar brīvības atņemšanu uz īsiem laikiem, tiesas nosaka pārbaudes laiku plašā diapazonā, piemēram, piespriežot brīvības atņemšanu uz 6 mēnešiem, tiesas nosaka gan pārbaudes laiku uz 6 mēnešiem, gan arī uz 3 gadiem. Gadījumos, kad tiesas piespriež brīvības atņemšanu uz ilgāku laiku, pārbaudes laika diapazons ir šaurāks – tiesu praksē nav konstatēti gadījumi, kad noteiktais pārbaudes laiks būtu īsāks par piespriestā brīvības atņemšanas ilgumu.

**Nosacītas brīvības atņemšanas piemērošanas
prakse, notiesājot pēc KL 109.panta 1.daļas**

Brīvības atņemšana ilgums	Pārbaudes laika ilgums	Notiesāto skaits
6 mēneši	6 mēneši	7
	8 mēneši	1
	1 gads	10
	2 gadi	1
	3 gadi	2
7 mēneši	1 gads	1
8 mēneši	1 gads	2
	1 gads 6 mēneši	2
9 mēneši	1 gads	1
	3 gadi	1
10 mēneši	1 gads 4 mēneši	1
1 gads	1 gads	7
	1 gads 6 mēneši	5
	2 gadi	4
	2 gadi 6 mēneši	2
	3 gadi	3
1 gads 6 mēneši	2 gadi	2
2 gadi	2 gadi	1

Notiesājot nosacīti ar naudas sodu, tiesas piesprieda vienam cilvēkam naudas sodu 1 minimālās mēnešalgas apmērā ar pārbaudes laiku uz 6 mēnešiem, bet otram – 5 minimālo mēnešalgu apmērā ar pārbaudes laiku uz 2 gadiem, 1 cilvēkam tika piespriests piespiedu darbs uz 150 stundām nosacīti ar pārbaudes laiku uz 1 gadu.

Notiesājot nosacīti, tiesas samērā reti izmanto likumā paredzēto iespēju noteikt notiesātājai personai KL 55.panta 6.daļā paredzētos pienākumus. No 56 cilvēkiem, kuriem tika piespriests nosacīts sods, pienākumi tika uzlikti tikai 7 personām (12,5 %), tai skaitā:

- pienākums reģistrēties policijā - 6 notiesātājiem,
- pienākums nemainīt dzīves vietu bez policijas atļaujas – 5 notiesātājiem.

49 nosacīti notiesātājiem (87,5 %) nekādi papildu pienākumi netika noteikti.

Tiesājamo pēc KL 109.panta 1.daļas vecums uz noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdi

Tiesājamo personu vecums, gados	Tiesājamo skaits	Tiesājamo skaits, %
18-19	4	2,3
20-29	57	32,4
30-39	46	26,1
40-49	41	23,3
50-59	20	11,4
> 60	8	4,5

Tiesājamo izglītība

Nav pamatizglītības	17
Pamatizglītība	75
Vidējā (t.sk. vidējā speciālā)	78
Augstākā	1
Nav datu	5

Tiesājamo nodarbinātība

Strādā, mācās, ir sava saimniecība	33
Pensionāri	9
Nestrādā, nemācās	132 ¹
Nav datu	2

Tiesājamo iepriekšējās sodāmības

	Tiesājamo skaits	%
Ir recidīvs	26	14,8 %
Agrāk sodīti, sodāmības dzēstas	46	26,1 %
Nav sodīti	104	59,1 %

¹ no viņiem 30 personas veic gadījuma darbus

76 cilvēki ir izdarījuši noziedzīgus nodarījumus personu grupās, proti, tieši piedalījās koku patvaļīgā ciršanā kopā ar citiem cilvēkiem. Vēl par 21 personu krimināllietās ir dati, ka tās iesaistīja koku patvaļīgā ciršanā citus cilvēkus, informēdami viņus, ka koku ciršana notiks, nepārkāpjot likumu.

Noziedzīgi nodarījumi tika izdarīti laika posmā no 1999.gada novembra līdz 2003.gada 20. novembrim, t.sk. 1999.gadā tika izdarīti 3 noziedzīgi nodarījumi, 2000.gadā – 7, 2001.gadā – 12, 2002.gadā – 71, 2003. – 83.

4 cilvēki tika notiesāti 2002.gadā, 172 – 2003.gadā.

168 gadījumos spriedumus ir norādīta ar noziedzīgo nodarījumu nodarīto zaudējumu apmērs, 8 gadījumos tādas informācijas nav.

Ar patvaļīgo koku ciršanu nodarīto zaudējumu apmēri

Nodarīto zaudējumu apmēri	Tiesājamo skaits
< Ls 100	15
Ls 100 - < 200	23
Ls 200 - < 300	28
Ls 300 - < 400	13
Ls 400 - < 500	16
Ls 500 - < 600	23
Ls 600 - < 700	10
Ls 700 - < 800	8
Ls 800 - < 900	4
Ls 900 - < 1000	6
Ls 1000 - < 1500	12
Ls 1500 - < 2000	2
Ls 2000 - < 3000	5
Ls 3000 - < 4000	3

Atbildību mīkstinošo apstākļu esamība

	Tiesājamo skaits
Ir atbildību mīkstinošie apstākļi	164
Nav atbildību mīkstinošo apstākļu	12²

Apstākļi, kurus tiesa atzina par atbildību mīkstinošajiem

Atbildību mīkstinošie apstākļi	Tiesājamo skaits
Savas vainas atzišana	160
Izdarītā nožēlošana	143
Nodarīto zaudējumu daļēja vai pilnīga atlīdzināšana	12
Citi apstākļi	18

Par citiem atbildību mīkstinošajiem apstākļiem tiesa atzina pirmstiesas izmeklēšanas un lietas ātrākas izskatīšanas tiesā veicināšanu (Jēkabpils rajonu tiesa), sodāmības neesamību, apgādājamo personu esamību (Krāslavas rajona tiesa), pozitīvu raksturojumu (Rēzeknes rajona tiesa).

Atbildību pastiprinošie apstākļi esamība, notiesājot pēc KL 109.panta 1.daļas

	Tiesājamo skaits
Ir atbildību pastiprinošie apstākļi	73
Nav atbildību pastiprinošo apstākļu	103

Apstākļi, kurus tiesa atzina par atbildību pastiprinošajiem, notiesājot pēc KL 109.panta 1.daļas

Atbildību pastiprinošie apstākļi	Tiesājamo skaits
Noziedzīgs nodarījums ir izdarīts personu grupā	50
Noziedzīgs nodarījums izdarīts aiz mantkārības	26
Noziedzīgu nodarījumu recidīvs	13
Noziedzīgu nodarījumu atkārtotība	12³

Atbilstoši KL 46.panta 2.daļai tiesai, nosakot sodu, jāņem vērā:

- izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturs;

² tai skaitā 2 gadījumos nav datu par atbildību mīkstinošo apstākļu esamību, jo tiesas spriedumā nav norādes uz tā esamību vai neesamību

³ Kaut gan acīmredzamo atkārtotību skaits ir 33

- ar noziedzīgu nodarījumu radītais kaitējums;
- vainīgā personība;
- atbildību mīkstinošie apstākļi;
- atbildību pastiprinošie apstākļi.

Lietas apstākļi iztiesāšanas laikā tiek vērtēti kompleksā un, lai izdarītu secinājumus par piespriedē sodu mēra atbilstību vai neatbilstību izdarītajam likumpārkāpumam, jāveic krimināllietu kompleksa analīze.

Analizējamajās krimināllietās sodi tika piespriesti par līdzīgiem noziedzīgiem nodarījumiem – koku patvaļīgu ciršanu svešā mežā - un ar noziedzīga nodarījuma veidu nevar izskaidrot piespriedē sodu atšķirību. Lai izvērtētu sodu mēra atbilstību, šajā apkopojumā, krimināllietas salīdzinātas, ievērojot šādu kritērijus:

- noziedzīga nodarījuma izdarīšana personu grupā;
- sodāmības, vispārēja/speciāla recidīva esamība;
- noziedzīga nodarījuma izdarīšana nosacītas notiesāšanas pārbaudes laikā;
- noziedzīga nodarījuma atkārtotība; vairāku noziedzīgu epizožu esamība;
- patvaļīgas koku ciršanas organizēšana, citu cilvēku iesaistīšana tajā;
- nodarīto zaudējumu apmērs;
- apgādājamo personu esamība;
- atbildību mīkstinošo apstākļu esamība;
- atbildību pastiprinošo apstākļu esamība;
- tiesājamā raksturojums.

Analīzes rezultātā tika konstatēts, ka kopumā kriminālsodu politika, notiesājot par koku patvaļīgu ciršanu, ir konsekventa. Vispārējos gadījumos tiesas uzskata, ka par attiecīgo nodarījumu personai piespriežams piespiedu darbs vai nosacīta brīvības atņemšana. Izvēlē starp šiem sodu veidiem nevar būt izskaidrota ar izdarītā noziedzīga nodarījuma raksturu vai tiesājamā personu. Ir konstatēts, ka piespiedu darbs netiek piespriests gadījumos, ja persona ir izdarījusi vairākus noziedzīgus nodarījumus – šajos gadījumos, izvērtēdamas izdarīto kopumā, tiesas piespriež personām reālu vai nosacītu brīvības atņemšanu.

Tiesu prakse, notiesājot nosacīti un ar piespiedu darbu pēc KL 109.panta 1.daļas

Tiesa	Ar piespiedu darbu notiesāto skaits	Nosacīti notiesāto skaits
Aizkraukles rajona tiesa	0	1
Alūksnes rajona tiesa	7	3
Balvu rajona tiesa	20	3
Bauskas rajona tiesa	5	2

Cēsu rajona tiesa	3	2
Daugavpils tiesa	3	2
Gulbenes rajona tiesa	7	5
Jēkabpils rajona tiesa	2	0
Jelgavas tiesa	1	0
Krāslavas rajona tiesa	8	2
Kuldīgas rajona tiesa	12	5
Liepājas tiesa	3	6
Limbažu rajona tiesa	0	3
Ludzas rajona tiesa	8	3
Madonas rajona tiesa	3	4
Ogres rajona tiesa	1	4
Preiļu rajona tiesa	2	4
Rēzeknes tiesa	6	7
Saldus rajona tiesa	4	0
Talsu rajona tiesa	2	0
Tukuma rajona tiesa	1	0
Valmieras rajona tiesa	2	0
Ventspils tiesa	2	0

Dažādi tiesu praksē tiek vērtēts fakts, ka koku patvaļīga ciršana tikusi veikta nosacītas notiesāšanas pārbaudes laikā. Neraugoties uz noziedzīga nodarījuma recidīvu un KL 55.panta noteikumus, tiesas ne vienmēr uzskata par nepieciešamu reāli izpildīt ar iepriekšējo tiesas spriedumu piespriesto sodu.

Analizējamajos materiālos tika konstatēti 7 gadījumi, kad personas veica koku patvaļīgu ciršanu nosacītas notiesāšanas pārbaudes laikā. 3 gadījumos personas tika sodītas pēc KL 109.panta 1.daļu ar brīvības atņemšanu un galīgais sods tām tika noteikts, vadoties no KL 55.panta 10.daļas un KL 51.panta prasībām. Turpretim 4 gadījumos attiecīgās likuma prasības netika ievērotas – trīs cilvēkiem tiesas piesprieda par jaunu noziedzīgu nodarījumu naudas sodu, vienam – piespiedu darbu, bet agrāk piespriestais nosacīts sods palika reāli neizpildīts.

Tā ar Ludzas rajona tiesas spriedumu D.P., būdams sodīts ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu nosacīti, ar pārbaudes laiku uz 1 gadu 6 mēnešiem, par pārbaudes laikā izdarīto koku patvaļīgu ciršanu ir notiesāts pēc KL 109.panta 1daļas ar piespiedu darbu uz 120 stundām, bet galīgais sods pēc vairākiem spriedumiem noteikts piespiedu darba uz 120 stundām un brīvības atņemšanu uz 1 gadu nosacīti, ar pārbaudes laiku uz 1 gadu 6 mēnešiem.

S.M tika notiesāts 2001.gada 15.jūnijā ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu nosacīti, ar pārbaudes laiku uz 1 gadu. Pēc 6 mēnešiem, pārbaudes laikā, viņš ir izdarījis KL 109.panta 1.daļā paredzēto noziegumu, un par to Ogres rajona tiesa notiesāja viņu ar naudas sodu 5 minimālo mēnešalgu apmērā, bet galīgo sodu noteica nosacītas brīvības atņemšanas veidā uz 6 mēnešiem, ar pārbaudes laiku uz 6 mēnešiem un naudas sodu Ls 250 apmērā, izpildot šos sodus patstāvīgi.

Kuldīgas rajona tiesa, notiesājot M.K., kurš nosacītas notiesāšanas pārbaudes laikā izdarīja KL 109.panta 1.daļā paredzēto noziegumu, sodīja viņu ar naudas sodu 3 minimālo mēnešalgu apmērā un, atsaucoties uz KL 51.pantu, pievienoja neizciesto nosacītu brīvības atņemšanu, nosakot, ka šie sodi izpildāmi atsevišķi.

Alūksnes rajona tiesa, notiesājot G.P. par pārbaudes laikā izdarīto koku patvaļīgu ciršanu, piesprieda viņam naudas sodu 2 minimālo mēnešalgu apmērā, pievienojot neizciesto nosacītu brīvības atņemšanu.

Zināmās problēmas tiesu praksē pastāv saistībā ar atbildību mīkstinošo un pastiprinošo apstākļu konstatāciju.

Piemēram, Jēkabpils rajona tiesa par atbildību mīkstinošo atzina **pirmstiesas izmeklēšanas un lietas ātrākas izskatīšanas tiesā veicināšanu**, kaut gan lietu materiālos nav datu, kuri apstiprinātu šo faktu, bet lietas ātrākas izskatīšanas tiesā veicināšana faktiski izpaužas tiesājamā lūgumā izskatīt lietu bez pierādījumu pārbaudes.

Vairākas tiesas ignorē KL 48.panta 1.daļas 2.punktā paredzēto, proti, ka par atbildību pastiprinošo apstākļi atzīstams fakts, ka noziedzīgais nodarījums izdarīts personu grupā.

Alūksnes rajona tiesa, notiesājot E.R. un I.R. par koku patvaļīgu ciršanu, ir norādījusi, ka **„neatzīst par atbildību pastiprinošo apstākli to, ka noziedzīgais nodarījums ir izdarīts personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās un izslēdz to no apsūdzības. Tiesa uzskata, ka E.R. un I.R. nav īpaši apvienojušies izdarīt šo noziedzīgo nodarījumu, jo viņi ir ģimene – tēvs un dēls.”**

Alūksnes rajona tiesa, notiesājot E.P. un G.P. pēc KL 109.panta 1.daļas, norādīja: **„Tiesa neatzīst par atbildību pastiprinošo apstākli – noziedzīgais nodarījums izdarīts personu grupā - un izslēdz to no apsūdzības. Tiesa uzskata, ka E.P. un G.P. nav īpaši apvienojušies izdarīt šo noziedzīgo nodarījumu, jo viņi ir tuvi radnieki – brālēni.”**

Savukārt Rēzeknes rajona tiesa konstatēja atbildību pastiprinošo apstākli – noziedzīgs nodarījums izdarīts personu grupā, kaut gan notiesātās personas nav bijušas noziedzīga nodarījuma izdarītāji, bet vien atbalstīja tā izdarīšanu, un viņu nodarījums pamatoti kvalificēts, atsaucoties uz KL 20.panta 4.daļu.

Vairākas tiesas ignorē faktu, ka atbilstoši KL 48.panta 1.daļas 1.punktam par atbildību pastiprinošo apstākli atzīstama noziedzīga nodarījuma izdarīšana atkārtoti. Neraugoties uz vairāku epizožu esamību, šis atbildību pastiprinošs apstākļis bieži paliek nepamanīts un netiek analizēts.

Vairākas tiesas ignorē faktu, ka atbilstoši KL 48.panta 1.daļas 1.punktam par atbildību pastiprinošo apstākli atzīstams noziedzīgu nodarījumu recidīvs.

Liepājas rajonu tiesa norāda: **„Tiesas sēdē prokurora norādīto atbildību pastiprinošo apstākli – recidīvu, tiesa nevar ņemt vērā, jo tas nav norādīts apsūdzības rakstā un tiesas sēdē apsūdzības grozīšana, pasliktinot tiesājamā stāvokli, nav pieļaujama.”**

Diametrāli atšķirīgi viedokli atspoguļo tiesu prakse saistībā ar mantkārību kā atbildību pastiprinošo apstākli, notiesājot personu par koku patvaļīgu ciršanu. 26 gadījumos mantkārība tika atzīta par atbildību pastiprinošo apstākli. Attiecīgie spriedumi tika taisīti 10 rajonu tiesās, proti, Bauskas rajona tiesā, Gulbenes rajonu tiesā, Jēkabpils rajona tiesā, Kuldīgas rajona tiesā, Ogres rajona tiesā, Preiļu rajona tiesā, Rēzeknes tiesā, Talsu rajona tiesā, Tukuma rajona tiesā, Ventspils tiesā. Vairākas tiesas ignorē mantkārību kā atbildību pastiprinošo apstākli, savukārt Madonas rajona un Liepājas tiesu tiesneši norāda, ka mantkārība nevar būt apstākļis, kura dēļ var pastiprināt atbildību, notiesājot par koku patvaļīgu ciršanu.

Tā, piemēram, Madonas rajona tiesa skaidro spriedumā savu viedokli: **”Mantkārīgu nolūku tiesa nevērtē kā atbildību pastiprinošo apstākli. Visas patvaļīgas mežu ciršanas vienmēr notiek mantkārīgos nolūkos, ar mērķi realizēt iegūto koksni un gūt no tā materiālu labumu.”**

Liepājas rajona tiesa, izslēdzot no apsūdzības pastiprinošo apstākli – mantkārību, skaidro: **“Atbildību pastiprinošos apstākļus tiesa nekonstatē. Apsūdzības rakstā norādītais – mantkārība, pēc būtības ir noziedzīga nodarījuma sastāvs, subjektīvā puse, un vienlaicīgi nevar būt atbildību pastiprinošs apstākļis.”**

Ievērojot KL 109.panta 1.daļa redakciju, nav pamata uzskatīt, ka mantkārība ir obligāta šī noziedzīga nodarījuma pazīme. Šī noziedzīga nodarījuma tiešais objekts ir ekoloģiskās intereses mežsaimniecības jomā. Kaut gan pārsvarā koku ciršana notiek aiz

mantkārības, kriminālatbildība pēc KL 109.panta 1.daļas var iestāties arī gadījumos, kad pantā paredzētā darbība ir veikta, piemēram, naidīgo attiecību vai atreibības dēļ. Tāpēc mantkārības kā atbildību pastiprinoša apstākļa ignorēšana vai neatzīšana par atbildību pastiprinošo apstākli, norādot, ka šī pazīme ir obligāta KL 109.pantā paredzētā nozieguma sastāva pazīme, nav pamatota.

Atsevišķos gadījumos tiesas pieļauj, ka mantkārība vispār var būt apstāklis, kas pastiprina tiesājamā atbildību, tomēr, konkrētajos gadījumos par tādu neatzīst, diezgan apšaubāmi to argumentējot, piemēram:

Alūksnes rajona tiesa konstatē: „**tiesa neatzīst par atbildību pastiprinošo apstākli – noziedzīgs nodarījums izdarīts mantkārīgu tieksmju dēļ un izslēdz to no apsūdzības, jo, kā izriet no lietas materiāliem, šis noziedzīgais nodarījums izdarīts naudas trūkuma dēļ, jo tiesājamais E.P. patstāvīgu darbu nestrādā, iztiek no gadījuma darbos nopelnītā, līdz ar ko tiesa uzskata, ka noziedzīgais nodarījums nav izdarīts iedzīvošanas nolūkā.**”

Alūksnes rajona tiesa citā spriedumā norāda: „**Tiesa neatzīst par atbildību pastiprinošo apstākli to, ka noziedzīgs nodarījums izdarīts mantkārīgu tieksmju dēļ un izslēdz to no apsūdzības, jo, kā redzams no lietas materiāliem, ieguvums no noziedzīga nodarījuma nebija liels, līdz ar ko tiesa uzskata, ka noziedzīgs nodarījums nav izdarīts iedzīvošanās nolūkā.**” Ar šo noziedzīgo nodarījumu cietušajai tika nodarīts materiāls zaudējums Ls 218 apmērā.

Kuldīgas rajona tiesa norāda: „**...ievērojot lietas materiālus, tiesa uzskata par iespējamu tiesājamiem neatzīt kā atbildību pastiprinošu apstākli noziedzīga nodarījuma izdarīšanu mantkārīgos nolūkos.**” Lietas materiālos nekas nenorāda uz mantkārības neesamību, ar noziedzīgu nodarījumu nodarītie zaudējumi ir Ls 310.

Kuldīgas rajona tiesa norāda: „**Tiesājamam izslēdzams kā atbildību pastiprinošs apstāklis, ka nodarījums izdarīts mantkārīgu tieksmju dēļ, jo, kā tika noskaidrots, tad tiesājamam bija izsniegts likumīgs ciršanas apliecinājums par tiesībām izdarīt kailcirti savā mežā, līdz ar to tiesājamajam bija iespēja legāli iegūt tos ienākumus, ko viņš guva, patvaļīgi izcērtot kokus.**”

Rēzeknes rajona tiesa mantkārības neatzīšanu par atbildību pastiprinošo apstākli pamato šādi: „**N.Š meža nelikumīgu cirti ir veicis smagu materiālo apstākļu dēļ – lai iegūtu līdzekļus dzīvokļa īrei Daugavpilī, kur bija atradis darbu, jo līdz tam bija bezdarbnieks.**” Ar noziedzīgu nodarījumu tika nodarīti zaudējumi meža videi Ls 434,92 apmērā un zaudējumi meža īpašniekiem Ls 804,71 apmērā, ko veido kokmateriālu tirgus vērtība.

Atsevišķos gadījumos ir pamats apšaubīt piespriedē soda atbilstību izdarītajam noziedzīgam nodarījumam.

Balvu rajonu tiesa 2002.gada 6.novembrī ir notiesājusi U.Ž. pēc KL 109.panta 1.daļas ar piespiedu darbu uz 200 stundām. 2002.gada 3. un 4.decembrī U.Ž. atkārtoti izdarīja koku patvaļīgu ciršanu, nodarīdams ar to materiālu zaudējumu Ls 230,22 apmērā. 2003.gada 29.janvārī Balvu rajona tiesa izskatīja šo krimināllietu. Tiesa neņēma vērā noziedzīga nodarījuma recidīva faktu un nekonstatēja atbildību pastiprinošos apstākļus. Par jaunu noziedzīgu nodarījumu U.Ž. sodīts ar brīvības atņemšanu uz 8 mēnešiem nosacīti, ar pārbaudes laiku uz 1 gadu. Ievērojot to, ka ar iepriekšējo spriedumu piespriedtais sods – piespiedu darbs – nav izciests, tiesa, nepamatoti atsaukdams uz KL 52.pantu, nolemj piespriedto nosacītu brīvības atņemšanu un agrāk piespriedto brīvības atņemšanu izpildīt patstāvīgi.

Aizkraukles rajona tiesa 2003.gada 12.februārī notiesāja S.M. par koku patvaļīgu ciršanu, kura tika veikta 2000.gada novembrī un decembrī. S.M agrāk sodīts 1998.gadā pēc LKK 213.panta 2.daļas ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu 6 mēnešiem nosacīti, ar pārbaudes laiku uz 2 gadiem, atņemot transporta līdzekļu vadīšanas tiesības uz 4 gadiem.

Tiesas spriedumā tiek ignorēts acīmredzams koku patvaļīgas ciršanas atkārtotības fakts. Tāpat ignorēts recidīva fakts, jo noziedzīga nodarījuma brīdī tiesājamais ir bijis sodīts, bet sods netika izciests. Izskatot krimināllietu, tiesa nav saskatījusi atbildību pastiprinošos apstākļus.

Vadoties no KL 41.panta 2.daļas, naudas soda apmēru tiesa nosaka atbilstoši noziedzīgā nodarījuma smagumam un vainīgā mantiskajam stāvoklim, un tas var būt no vienas līdz divsimt Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgām sprieduma taisīšanas brīdī. Praksē ir gadījumi, kad tiesas, nosakot naudas sodu, nepareizi aprēķina tā apmēru, proti, nosaka to, vadoties no minimālās mēnešalgas apmēra noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī. Tā Ogres rajona tiesa, notiesājot personu 2003.gada 20.janvāri, piesprieda naudas sodu piecu minimālo mēnešalgu apmērā, t.i., Ls 250, kaut gan minimālā mēnešalga 2003.gadā ir bijusi noteikta Ls 70 apmērā.

Daugavpils tiesa, notiesājot par koku patvaļīgu ciršanu V.Š. un V.V., sodīja viņus ar piespiedu darbu uz 40 stundām. Pamatojoties uz KL 55.panta 5. daļu un 6.daļas 1.punktu, personām tika uzlikts par pienākumu atlīdzināt radīto zaudējumu sešu mēnešu laikā. Tādējādi tiesa, piespriežot vainīgajām personām reālu sodu – piespiedu darbu, uzlikusi viņām pienākumu, kuru paredzēts piemērot, notiesājot nosacīti. Kaut gan ideja piemērot papildu pienākumus personām, kuras tikušas sodītas ar piespiedu darbu, vērtējama pozitīvi, jāatzīmē, ka pašlaik tāda iespēja likumā nav paredzēta.

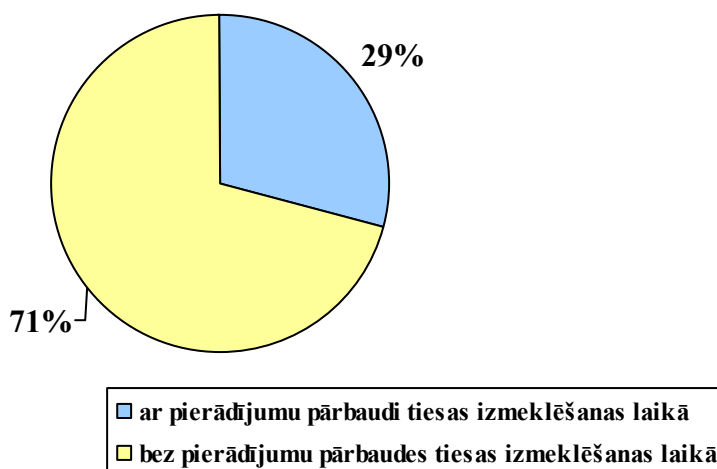
Tīšs vidēja smaguma miesas bojājums (KL 126.panta 1.daļa)

Pētījuma gaitā tika izanalizēti 147 krimināllietu materiāli; kopējais tiesājamo personu skaits ir 147. Lietu materiāli ir saņemti no 28 tiesām, tās izskatīja un spriedumus taisīja 71 tiesnesis.

Tiesa	Tiesājamo skaits
Aizkraukles rajona tiesa	8
Balvu rajona tiesa	2
Bauskas rajona tiesa	4
Cēsu rajona tiesa	8
Daugavpils tiesa	7
Dobeles rajona tiesa	6
Gulbenes rajona tiesa	4
Jēkabpils rajona tiesa	4
Jelgavas tiesa	19
Kuldīgas rajona tiesa	5
Liepājas tiesa	14
Limbažu rajona tiesa	6
Madonas rajona tiesa	7
Ogres rajona tiesa	1
Preiļu rajona tiesa	3
Rēzeknes tiesa	11
Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa	7
Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa	4
Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa	9
Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa	2
Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa	3
Rīgas rajona tiesa	1
Saldus rajona tiesa	1
Siguldas pilsētas tiesa	4
Tukuma rajona tiesa	2
Valkas rajona tiesa	1
Valmieras rajona tiesa	2
Ventspils tiesa	2

No analizētām 147 krimināllietām 43 tika izskatītas, izdarot pierādījumu pārbaudi tiesas izmeklēšanas laikā, tai skaitā 28 gadījumos pierādījumu pārbaudes tiesu izmeklēšanas laikā ir bijušas obligātas, jo tiesājamie pilnīgi vai daļēji neatzina savu vainu inkriminētajos noziedzīgos nodarījumos. Tādējādi ir konstatēti tikai 15 gadījumi (13 %), kad pastāvēja tiesiskā iespēja izskatīt krimināllietas, neizdarot pierādījumu pārbaudi, tomēr pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanas laikā tika veiktas.

Lietu izskatīšana ar/bez pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanas laikā

Analizējamās krimināllietās sods tika piespriests par noziedzīgiem nodarījumiem, kuri tika pastrādāti laika posmā no 2000.gada 19.decembra līdz 2003.gada 13.septembrim, tai skaitā 2000.gadā tika izdarīts 1 noziedzīgs nodarījums, 2001.gadā – 9, 2002.gadā – 70, 2003.gadā – 67.

Absolūtais vairākums notiesāto personu prettiesiskās darbības veica sadzīvisko konfliktu dēļ, nodarot cietušajam kaitējumu ar nekonkretizēto nodomu. Parasti vardarbīga rīcība tiek veikta aiz dūsmām, aiz greizsirdības, kā arī ar mērķi atriebties cietušajam. 50 gadījumos vidējā smaguma miesas bojājumi tika nodarīti sievietēm, 97 gadījumos – vīriešiem.

110 gadījumos vidējā smaguma miesas bojājumi tika nodarīti tiesājamā un cietušā dzīves vietās vai to tuvumā. Tikai 7 gadījumos zaudējumi ir nodarīti pirms tam nepazīstamajām personām, pārējos gadījumos cietušie ir ģimenes locekļi, paziņas, kaimiņi, darba kolēģi.

Apskatītās krimināllietās sods tika piespriests 142 personām, savukārt 5 cilvēki tika atbrīvoti no kriminālatbildības vai soda.

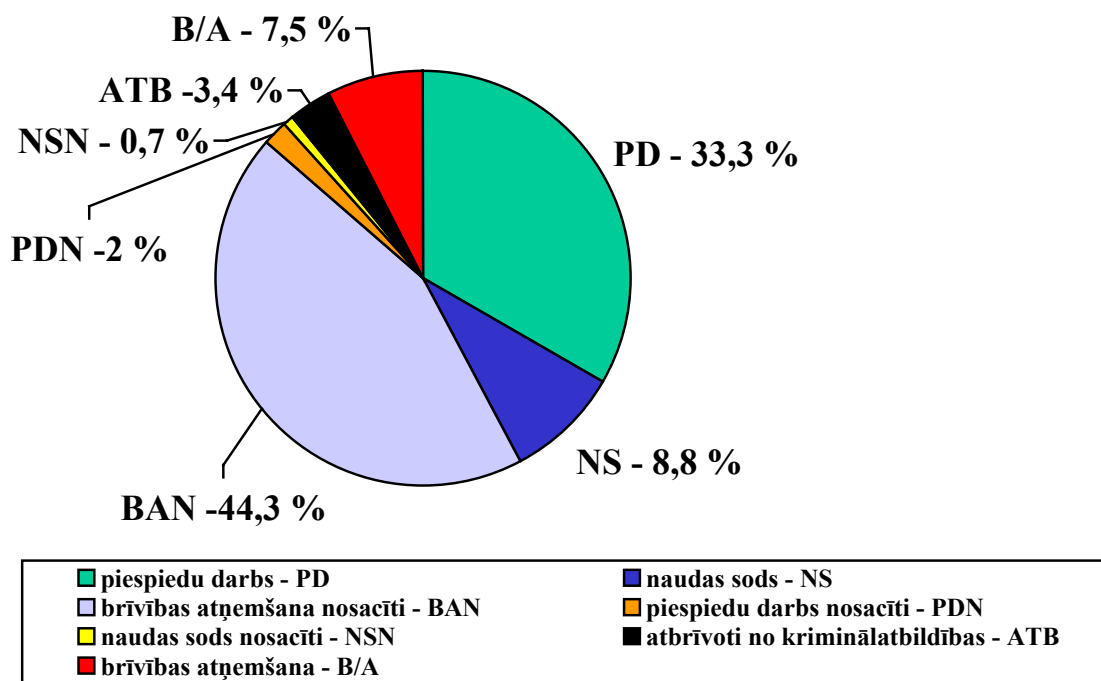
Atbilstoši krimināllikumā noteiktajam tiesa, notiesājot pēc KL 126.panta 1.daļas, var piespriest vainīgajam

- brīvības atņemšanu uz laiku līdz 5 gadiem;
- piespiedu darbu;
- naudas sodu līdz 100 minimālajām mēnešalgām.

Veicot tiesu prakses izpēti, ir konstatēts, ka tiesas izmanto likumā paredzētās iespējas un piespiež, notiesājot pēc KL 126.panta 1.daļas, gan brīvības atņemšanu, gan piespiedu darbu, gan naudas sodu. Dominējošais kriminālsods, notiesājot pēc KL 126.panta 1.daļas, ir brīvības atņemšana (51,7 %), tomēr 85,5 % notiesāto ar brīvības atņemšanu izcieš šo sodu nosacīti; ar piespiedu darbu ir sodīti 33,3 % tiesājamo. 47 % tiesājamo personu ir sodītas nosacīti.

Piespriestais soda veids	Tiesājamo skaits
Brīvības atņemšana	11 (7,5 %)
Piespiedu darbs	49 (33,3 %)
Naudas sods	13 (8,8 %)
Brīvības atņemšana (nosacīti)	65 (44,3 %)
Piespiedu darbs (nosacīti)	3 (2,0 %)
Naudas sods (nosacīti)	1 (0,7 %)
Atbrīvoti no kriminālatbildības	5 (3,4 %)

Sodu veidu piespriešana, notiesājot pēc KL 126.panta 1.daļas (%)

Salīdzinot piespriestos sodus lietās, kuras tika izskatītas ar pierādījumu pārbaudi tiesas izmeklēšanas laikā, ar piespriestajiem sodiem lietās, kuras tika izskatītas bez pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanas laikā, kardinālās atšķirības netika konstatētas. Tajos gadījumos, kad netika veikta pierādījumu pārbaude, tiesa biežāk piesprieda piespiedu darbu, nekā gadījumos, kad pierādījumu pārbaude tika veikta. Savukārt naudu sodu biežāk piemēroja gadījumos, kad tiesas izmeklēšanas laikā tika veikta pierādījumu pārbaude.

Kriminālsodu piespriešana, notiesājot pēc KL 126.panta 1.daļas, ievērojot pierādījumu pārbaudes izdarīšanu/neizdarīšanu tiesas izmeklēšanas laikā

Piespriestais soda veids	Ar pierādījumu pārbaudi tiesas izmeklēšanas laikā	Bez pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanas laikā
Brīvības atņemšana	7 %	8 %
Piespiedu darbs	16 %	40 %
Naudas sods	19 %	5 %
Nosacīta notiesāšana	53%	44 %
Atbrīvoti no kriminālatbildības	5%	3 %
Kopā	100 %	100 %

Reāla brīvības atņemšana, notiesājot pēc KL 126.panta 1.daļas, tika piespriesta 11 cilvēkiem. Trīs lietas tika izskatītas ar pierādījumu pārbaudi, astoņas – bez pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanas laikā. Pierādījumu pārbaude tika veikta sakarā ar to, ka tiesājamie noliedza pilnīgi vai daļēji savu vainu inkriminētajos noziedzīgos nodarījumos.

No 11 cilvēkiem 10 brīvības atņemšana ir piespriesta, ievērojot, ka noziedzīgi nodarījumi tika izdarīti nosacītas notiesāšanas pārbaudes laikā; nosacītas pirmstermiņa atbrīvošanas pārbaudes laikā; sakarā ar to, ka persona jau atradās cietumā sakarā ar cita noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu, kā arī tāpēc, ka pastāvēja noziedzīgu nodarījumu kopība.

Vienā gadījumā reāla brīvības atņemšana tika piespriesta, kaut gan minētie fakti netika konstatēti. Ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu tika sodīta persona par vidēja smaguma miesas bojājumu nodarīšanu sievai. Tiesājamais ir 27 gadu vecumu sasniegušais vīrietis, agrāk nav sodīts, nestrādājošs, noziedzīgu nodarījumu izdarīja reibuma stāvoklī. Sods tika piespriests, ievērojot likuma prasības, kaut gan citas tiesas par vidēja smaguma miesas bojājumu nodarīšanu šādos apstākļos piespriež nosacītu brīvības atņemšanu vai piespiedu darbu.

Notiesātajiem ar brīvības atņemšanu sods tika piespriests uz laiku no 8 mēnešiem līdz 2 gadiem.

Piespriestās brīvības atņemšanas ilgums personām, kuras tika notiesātas pēc KL 126.panta 1.daļas

Piespriestās brīvības atņemšanas ilgums	Notiesāto skaits
8 mēneši	2
1 gads	5
1 gads 6 mēneši	1
1 gads 8 mēneši	1
2 gadi	2

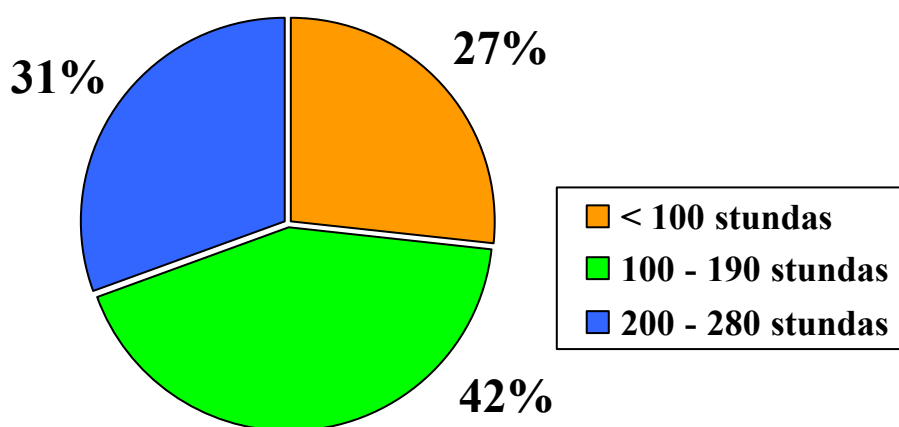
Piespiedu darbs tika piespriests 49 cilvēkiem, un tā diapazons ir bijis no 40 līdz 280 stundām.

Piespriestā piespiedu darba ilgums, stundās

Piespiedu darbs, stundu skaits	40	50	60	80	90	96	100	120	150	160	180	190	200	240	280
Notiesāto skaits	1	3	3	4	1	1	8	3	3	5	1	1	9	3	3

To notiesāto personu skaits, kurām piespriests piespiedu darbs uz laiku, īsāku par 100 stundām, ir 13, piespiedu darbs uz laiku no 100 līdz 190 stundām piespriests 21 cilvēkam, no 200 līdz 280 stundām – 15 cilvēkiem.

Piespriestā piespiedu darba ilgums, notiesājot pēc KL 126.panta 1.daļas

Naudas sods par vidējā smaguma miesas bojājumu nodarīšanu tika piespriests 13 gadījumos. Piespriesta naudas soda apmēri nav bijuši lieli – no 1 līdz 7 minimālām mēnešalgām.

Piespriestā naudas soda apmērs, notiesājot pēc KL 126.panta 1.daļas

Naudas soda summa	Notiesāto skaits
Ls 70	5
Ls 140	3
Ls 210	2
Ls 300	1
Ls 350	1
Ls 490	1

Notiesājot pēc KL 126.panta 1.daļas, tiesas aktīvi izmanto iespēju piespriest sodus nosacīti. Lielākā daļa nosacīti izcieš brīvības atņemšanu, kaut gan ir arī prakse, kad tiesas nosacīti piespiež naudas sodu un piespiedu darbu.

Brīvības atņemšana, notiesājot nosacīti, tika piespriesta personām uz laiku no 6 mēnešiem līdz 3 gadiem, pārbaudes laiks – no 6 mēnešiem līdz 2 gadiem 6 mēnešiem. Analizējot piespriestās brīvības atņemšanas un pārbaudes laika ilgumu, likumsakarības nav konstatētas. 15 gadījumos (23,1 %) nosacīti notiesātājām personām noteiktais pārbaudes laiks ir bijis īsāks par piespriestās brīvības atņemšanas laiku. Tādējādi tiesas ne tikai aizstāja reālo brīvības atņemšanu ar nosacītu, bet faktiski arī saīsināja laiku, kurā personas uzvedība ir pakļauta speciālajai kontrolei.

Nosacītas brīvības atņemšanas piemērošanas prakse, notiesājot pēc KL 126.panata 1.daļas

Brīvības atņemšana ilgums	Pārbaudes laika ilgums	Notiesāto skaits
6 mēneši	6 mēneši	5
	1 gads	5
	2 gadi	1
8 mēneši	6 mēneši	1
	1 gads	1
9 mēneši	1 gads	1
1 gads	6 mēneši	5
	8 mēneši	1
	9 mēneši	1
	1 gads	21
	1 gads 6 mēneši	3
	2 gadi	5
1 gads 3 mēneši	1 gads 6 mēneši	1
1 gads 6 mēneši	1 gads	1
	2 gadi	2
	2 gadi 6 mēneši	1
2 gadi	1 gads	3
	1 gads 6 mēneši	2
	2 gadi	4
3 gadi	2 gadi	1

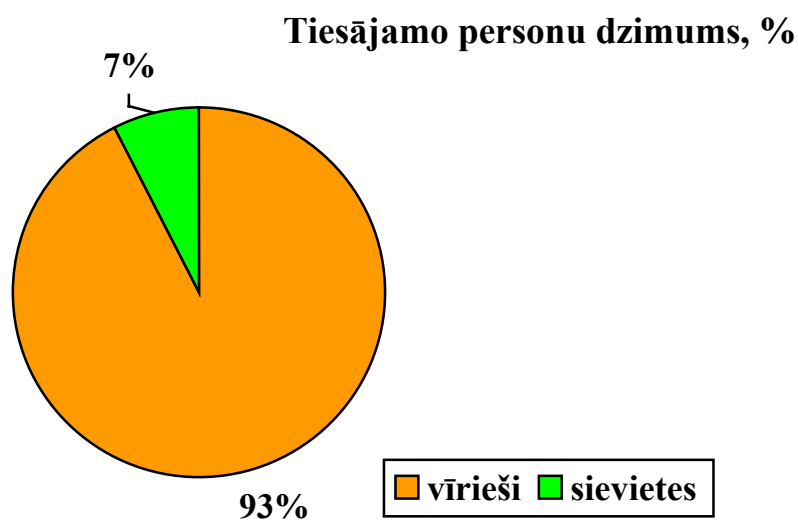
Notiesājot nosacīti ar naudas sodu, tiesas piesprieda vienam cilvēkam naudas sodu 4 minimālo mēnešalgu apmērā, ar pārbaudes laiku uz 6 mēnešiem, 3 cilvēkiem tika piespriests nosacīts piespiedu darbs uz 60 stundām, ar pārbaudes laiku uz 6 mēnešiem, uz 100 stundām, ar pārbaudes laiku uz 6 mēnešiem, un uz 220 stundām, ar pārbaudes laiku uz 2 gadiem.

Notiesājot nosacīti, tiesas samērā reti uzliek personām pienākumus, kuri ir paredzēti KL 55.panta 6.daļā. No 69 nosacīti notiesātajām personām tiesa noteica papildu pienākumu 8 cilvēkiem (11,6 %), tai skaitā:

- pienākumu reģistrēties policijā - 4 notiesātājiem;
- pienākumu nemainīt dzīves vietu bez policijas atļaujas – 4 notiesātājiem,
- gada laikā atlīdzināt nodarītos zaudējumus – 1 notiesātajam.

Tiesājamo personu raksturojošie dati

Analizējamās krimināllietās par vidējā smaguma miesas bojājumu nodarīšanu pie kriminālatbildības tika saukti 136 vīrieši un 11 sievietes.

Tiesājamo vecums uz noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas brīdi - no 14 līdz 72 gadiem, tai skaitā 7 tiesājamie izdarīja noziegumu, nesasnieduši pilngadības vecumu.

Tiesājamo personu vecums, gados	Tiesājamo skaits	Tiesājamo skaits, %
14-17	7	4,7
18-19	8	5,4
20-29	50	34,0
30-39	38	25,9
40-49	22	15,0
50-59	16	10,9
> 60	6	4,1

Apgādājamo personu esamība

Tiesājamo skaits, kurām ir apgādājamās personas	60
Tiesājamo skaits, kurām nav apgādājamo personu	87

Tiesājamo ģimenes stāvoklis

Precējušās personas (t.sk. bez laulības oficiālās reģistrācijas)	44
Neprecējušās personas (t.sk. šķirtas personas un atraitni)	103

Tiesājamo izglītība

Nav pamatizglītības	12
Pamatizglītība	58
Vidējā, (t.s. vidējā speciālā)	67
Augstākā	5
Nav datu	5

Tiesājamo nodarbinātība

Strādā, mācās, ir sava saimniecība	66
Pensionāri	7
Nestrādā, nemācās	70
Nav datu	4

Tiesājamo iepriekšējās sodāmības

	Tiesājamo skaits	%
Ir recidīvs	24	16,3 %
Agrāk sodīti, sodāmības dzēstas	46	31,3 %
Nav sodīti	77	52,4 %

Atbildību mīkstinošo apstākļu esamība

	Tiesājamo skaits
Ir atbildību mīkstinošie apstākļi	129
Nav atbildību mīkstinošo apstākļu	18

Apstākļi, kurus tiesa atzina par atbildību mīkstinošajiem

Atbildību mīkstinošie apstākļi	Tiesājamo skaits
Savas vainas atzišana	125
Izdarītā nožēlošana	118
Nodarīto zaudējumu daļēja vai pilnīga atlīdzināšana	23
Citi apstākļi	15

Par citiem atbildību mīkstinošajiem apstākļiem tiesa atzina pirmstiesas izmeklēšanas un lietas ātrākas izskatīšanas tiesā veicināšanu (Jēkabpils rajonu tiesa), atvairīšanu un piedošanas lūgumu, noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu personisku ģimenes apstākļu dēļ,⁴ cietušā prettiesisko un amorālo darbību, tiesājamā nepilngadību, apgādājamo personu esamību.

Atbildību pastiprinošie apstākļi

	Tiesājamo skaits
Ir atbildību pastiprinošie apstākļi	104
Nav atbildību pastiprinošo apstākļu	43

⁴ kaitējums tika nodarīts māsas vīram, kurš izprovocēja konfliktu

Apstākļi, kurus tiesa atzina par atbildību pastiprinošajiem

Atbildību pastiprinošie apstākļi	Tiesājamo skaits
Noziedzīgs nodarījums ir izdarīts alkohola ietekmē	98
Noziedzīgu nodarījumu recidīvs	10
Noziedzīgs nodarījums ir izdarīts pret nepilngadīgo	2
Noziedzīgu nodarījumu atkārtotība	1

Apkopojumā tiek konstatēts, ka kopumā sodu politika, notiesājot par tīša vidēja smaguma miesas bojājumu nodarīšanu ir konsekventa. Vispārējos gadījumos tiesas uzskata, ka par attiecīgo nodarījumu personai piespriežami sodi, kuri nav saistīti ar tiesājamā izolēšanu no sabiedrības. Brīvības atņemšanas piespriešanas iemesls ir nevis izdarītais noziedzīgs nodarījums, bet fakts, ka persona ir pastrādājusi vairākus noziedzīgus nodarījumus vai arī nepieciešamība noteikt sodu pēc vairākiem spriedumiem.

Tiesu prakse, notiesājot nosacīti un ar piespiedu darbu pēc KL 126.panta 1.daļas

Tiesa	Ar piespiedu darbu notiesāto skaits	Nosacīti notiesāto skaits
Aizkraukles rajona tiesa	4	2
Balvu rajona tiesa	2	0
Bauskas rajona tiesa	1	3
Cēsu rajona tiesa	0	8
Daugavpils tiesa	0	4
Dobeles rajona tiesa	2	4
Gulbenes rajona tiesa	0	3
Jēkabpils rajona tiesa	2	0
Jelgavas tiesa	5	10
Kuldīgas rajona tiesa	4	0
Liepājas tiesa	7	5
Limbažu rajona tiesa	1	3
Madonas rajona tiesa	6	1
Ogres rajona tiesa	0	1
Preiļu rajona tiesa	2	1
Rēzeknes tiesa	4	4
Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa	1	5
Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa	1	3
Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa	0	4
Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa	0	2
Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa	1	1
Rīgas rajona tiesa	1	0
Saldus rajona tiesa	1	0
Siguldas pilsētas tiesa	1	2
Tukuma rajona tiesa	2	0

Valkas rajona tiesa	0	1
Valmieras rajona tiesa	1	1
Ventspils pilsētas tiesa	0	1

Dažādi tiesu praksē tiek vērtēti fakts, ka KL 126.panta 1.daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdara nosacīti notiesātā persona pārbaudes laikā. Atsevišķos gadījumos tiesas neievēro KL 55.panta 10.daļas, 51.un 52. panta prasības.

Limbažu rajona tiesa atzina E.S. par vainīgu KL 126.panta 1.daļā paredzētā nozieguma izdarīšanā. E.S. agrāk ir 4 reizes sodīts. Pēdējo reizi viņš ir sodīts 2002.gada 8.jūlijā pēc KL 175.panta 2.daļas ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu nosacīti, ar pārbaudes laiku uz 2 gadiem. KL 126.panta 1.daļā paredzētais noziegums ir izdarīts nosacītas notiesāšanas pārbaudes laikā. Par pēdējo noziegumu tiesājamajam ir piespriests naudas sodu Ls 70 apmērā. Tiesa nolēmj piespriesto sodu izpildīt atsevišķi, turpinot agrāk piespriestā nosacīta soda izciešanu.

Aizkraukles rajona tiesa notiesāja D.D., kurš, būdams nosacīti sodīts ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu, pārbaudes laikā izdarīja KL 126.panta 1.daļā paredzēto noziegumu. D.D. tika sodīts ar piespiedu darbu uz 40 stundām, pievienojot tam nosacītu brīvības atņemšanu uz 1 gadu, ar pārbaudes laiku uz 1 gadu, izpildot šos sodus patstāvīgi.

Liepājas tiesa nosacīti notiesātajam N.K. par pārbaudes laikā izdarīto KL 126.panta 1.daļā paredzēto noziegumu piesprieda piespiedu darbu uz 160 stundām un pievienoja tam neizciesto brīvības atņemšanu uz 2 gadiem, ar pārbaudes laiku uz 4 gadiem, nosakot, ka sodi izpildāmi patstāvīgi.⁵

Ir konstatēti gadījumi, kad tiesu spriedumos ir ignorēta atbildību mīkstinošo un pastiprinošo apstākļu esamība, vai, uzskaitot faktus, tiesa nenorāda, ka vērtē tos kā atbildību mīkstinošos/pastiprinošos apstākļos.

Vairākas tiesas ignorē recidīva faktu, neatzīst to par atbildību pastiprinošo apstākli, kā arī vispār nepievērš uzmanību šim faktam.

Savukārt Jelgavas rajona tiesa, notiesājot V.B., par atbildību pastiprinošo apstākli ir atzinusi noziedzīgu nodarījumu recidīvu, kaut gan tiesājamam sodāmība ir bijusi dzēsta.

Jelgavas rajona tiesa, notiesājot O.K. nepareizi norāda, ka personai nav dzēsta sodāmība.

Jēkabpils rajona tiesa par atbildību mīkstinošo atzina **pirmstiesas izmeklēšanas un lietas ātrākas izskatīšanas tiesā veicināšanu**, kaut gan lietu materiālos nav datu, kuri apstiprinātu šo faktu, bet lietas ātrākas izskatīšanas tiesā veicināšana faktiski izpaudusies tiesājamā lūgumā izskatīt lietu bez pierādījumu pārbaudes.

Limbažu rajona tiesa par atbildību mīkstinošo apstākli atzina faktu, ka tiesājamais "piekrīt samaksāt nodarīto kaitējumu."

Izvērtēdamas piespiedu darba piespriešanas iespēju, tiesas atšķirīgi interpretē tādu faktu, ka tiesājamais ir nodarbināts vai mācās. Ir gadījumi, kad tiesas piespiedu darba nepiemērošanu pamato ar to, ka tiesājamajam ir pastāvīga darba vieta, savukārt citos gadījumos tieši pastāvīga darba neesamība ir galvenais faktors, kuru dēļ tiesa neuzskata par lietderīgu sodīt personu ar piespiedu darbu.

Piemēram, Cēsu rajona tiesa norāda, ka **tiesājamajam nebūtu mērķtiecīgi noteikt sodu piespiedu darba veidā, ņemot vērā, ka viņam ir pastāvīga darba vieta, un darbā, kā paskaidroja tiesājamais, jāiziet katru dienu. Savukārt naudas sodu tiesājamajam noteikt nav mērķtiecīgi, jo viņa ienākumi nav lieli.**

Savukārt, piespriežot nosacītu brīvības atņemšanu citai personai, kurai nav pastāvīga darba, Cēsu rajona tiesa norāda, ka **"piespiedu darbu piemērot problemātiski, jo, tos atstrādājot, tiesājamais ilgstoši vispār negūs nekādus ienākumus."**

⁵ Kurzemes apgabaltiesa atcēla šo spriedumu daļā par N.K. noteikto galīgo sodu

Notiesājot citu tiesājamo ar nosacītu brīvības atņemšanu, Cēsu rajona tiesa norāda: **“Naudas sodu un piespiedu darbus nevar piemērot, jo B. ir pastāvīgs darbs un vairāki apgādājamie.”**

Piespriežot nosacītu brīvības atņemšanu G., Cēsu rajona tiesa norāda, ka tiesājamais **“..nevar strādāt piespiedu darbus sakarā ar mācībām arodvidusskolā..”**

Jelgavas rajona tiesa, piespriežot tiesājamajam nosacītu brīvības atņemšanu, norāda, ka **“piespiedu darbu vai naudas sodu piemērot nav lietderīgi, ievērojot tiesājamā personību,”** kaut gan lietas materiālos nav saskatāmi nekādi īpaši tiesājamo raksturojošie dati, kuri varētu būt par šķēršļiem šo sodu piespriešanai.

Daugavpils tiesas spriedumā ir rakstīts: **“Tiesas izmeklēšanas gaitā konstatēts, ka A.K., būdams alkohola reibumā, alkoholisko dzērienu lietošanas laikā .. nodarīja V.H. vidēja smaguma miesas bojājumus. .. Tiesa neņem vērā par kriminālatbildību pastiprinošo apstākli noziedzīga nodarījuma izdarīšanu alkoholisko vielu iespaidā, jo nav nekādu objektīvu zīnu par to, ka apsūdzētais noziedzīga nodarījuma izdarīšanas laikā bija alkoholisko vielu iespaidā.”**

Līdzīga pretruna ir konstatēta cita Daugavpils tiesas spriedumā.

Tiesu praksē ir konstatēti gadījumi, kad tiesa, nosacīdama naudas sodu, nepareizi aprēķina tā apmēru, proti, nosaka to, vadoties no minimālās mēnešalgas apmēra noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī.

Tā Siguldas pilsētas tiesa, notiesājot personu 2003.gada 25.martā, piesprieda naudas sodu piecu minimālo mēnešalgu apmērā, t.i., Ls 300, kaut gan minimālā mēnešalga 2003.gadā ir bijusi noteikta Ls 70 apmērā. Līdzīgu kļūdu ir izdarījusi Ventpils tiesa.

Ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšana, kas tika izdarīta alkoholisko dzērienu, narkotisko, psihotropo vai citu apreibinošu vielu iespaidā (KL 260.panta 3.daļa).

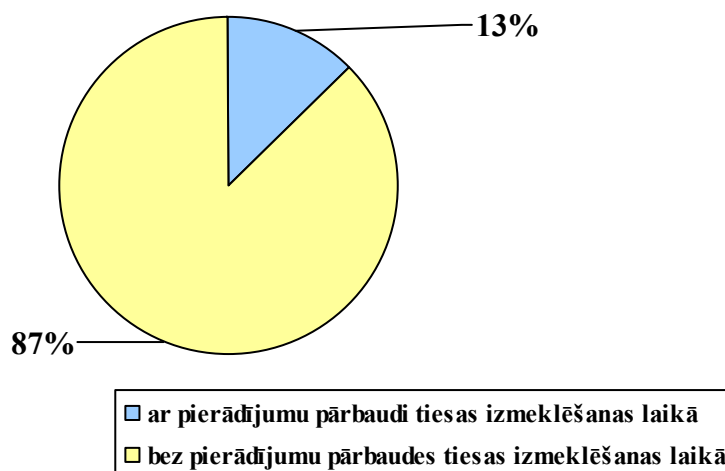
Pētījuma gaitā tika izanalizēti 251 krimināllietas materiāli; kopējais tiesājamo personu skaits ir 251. Lietu materiāli ir saņemti no 26 tiesām, spriedumus taisījis 71 tiesnesis.

Tiesa	Tiesājamo skaits
Aizkraukles rajona tiesa	15
Balvu rajona tiesa	4
Bauskas rajona tiesa	11
Cēsu rajona tiesa	15
Daugavpils tiesa	6
Dobeles rajona tiesa	6
Gulbenes rajona tiesa	3
Jēkabpils rajona tiesa	11
Jelgavas tiesa	16
Jūrmalas pilsētas tiesa	2
Krāslavas rajona tiesa	9
Kuldīgas rajona tiesa	4
Liepājas tiesa	14
Limbažu rajona tiesa	16
Ludzas rajona tiesa	8
Rēzeknes tiesa	20
Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa	3
Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa	6
Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa	10
Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa	4
Rīgas rajona tiesa	21
Siguldas pilsētas tiesa	9
Talsu rajona tiesa	11
Valkas rajona tiesa	10
Valmieras rajona tiesa	12
Ventspils tiesa	5

Analizētie noziedzīgi nodarījumi izdarīti laika posmā no 1999. gada 9.janvāra līdz 2003.gada 30.oktobrim, vainīgās personas tika notiesātas laika posmā no 2003.gada 1.oktobra līdz 2004.gada 25.maijam.

No analizētajām 251 krimināllietām 32 lietas tika izskatītas, izdarot pierādījumu pārbaudi tiesas izmeklēšanas laikā, tai skaitā 9 gadījumos pierādījumu pārbaudes tiesu izmeklēšanas laikā ir bijušas obligātas, jo tiesājamie pilnīgi vai daļēji neatzina savu vainu inkriminētajos noziedzīgos nodarījumos.

Lietu izskatīšana ar/bez pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanas laikā

Apskatītās krimināllietās kriminālsods tika piespriests 250 personām, savukārt vienu cilvēku pirmās instances tiesa atbrīvoja no kriminālatbildības, bet apelācijas instances tiesa sodīja viņu ar nosacītu brīvības atņemšanu.

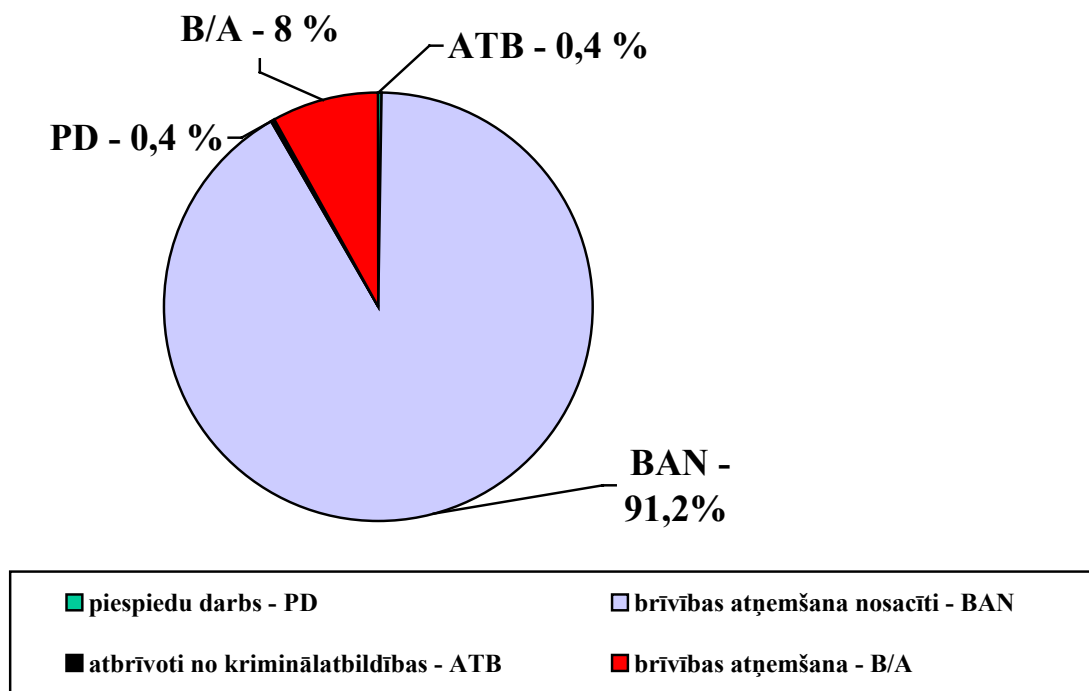
Atbilstoši krimināllikumā noteiktajam, notiesājot pēc KL 260.panta 3.daļas, tiesa var piespriest vainīgajam brīvības atņemšanu uz laiku no trim līdz piecpadsmit gadiem, atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz laiku līdz pieciem gadiem.

Veicot tiesu prakses analīzi, ir konstatēts, ka tiesas piespriež sodu atbilstoši likuma prasībām. Ievērojot, ka KL 260.panta 3.daļā netika paredzēta iespēja sodīt vainīgo ar brīvības atņemšanai alternatīvajiem sodiem, absolūtais vairākums notiesāto ir sodīti ar brīvības atņemšanu. Konstatēts tikai viens gadījums, kad tiesa, atsaucoties uz KL 49.pantu, ir piespriedusi vainīgajai personai piespiedu darbu. Neraugoties uz to, ka dominējošais soda veids, notiesājot pēc KL 260.panta 3.daļas, ir brīvības atņemšana, lielākā daļa notiesāto personu tiek sodītas ar brīvības atņemšanu nosacīti.

Piespriestais soda veids	Tiesājamo skaits
Brīvības atņemšana	20 (8,0 %)
Piespiedu darbs	1 (0,4 %)
Brīvības atņemšana (nosacīti)	229 (91,2 %)
Atbrīvoti no kriminālatbildības	1⁶ (0,4 %)

⁶ ar otrās instances tiesas spriedumu ir notiesāts ar brīvības atņemšanu nosacīti

**Sodu veidu piespriešana, notiesājot pēc
KL 260.panta 3.daļas (%)**

Salīdzinot piespriestos sodus lietās, kuras tika izskatītas ar pierādījumu pārbaudi tiesas izmeklēšanas laikā, ar piespriestajiem sodiem lietās, kuras tika izskatītas bez pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanas laikā, būtiskas atšķirības netika konstatētas.

**Brīvības atņemšanas piespriešana, notiesājot pēc KL 260.panta 3.daļas, ievērojot
pierādījumu pārbaudes izdarīšanu/neizdarīšanu tiesas izmeklēšanas laikā**

Piespriestais soda veids	Ar pierādījumu pārbaudi tiesas izmeklēšanas laikā	Bez pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanas laikā
Brīvības atņemšana	9%	8%
Brīvības atņemšana nosacīti	88%	92%

No 20 gadījumiem, kad persona tika sodīta ar reālu brīvības atņemšanu, 12 gadījumos šis soda veids tika piemērots sakarā ar to, ka tiesājamie ir izdarījuši arī citus noziedzīgus nodarījumus, un, nosakot sodu pēc KL 260.panta 3.daļas, tiesas ievēroja faktu, ka galīgais sods personai būs jānosaka, vadoties no KL 50. un 51.pantā paredzētā. 4 gadījumos reāla brīvības atņemšana pēc KL 260.panta 3.daļas tika piespriesta, ievērojot, ka noziegums tika pastrādāts nosacītas notiesāšanas pārbaudes laikā vai pārbaudes laikā, kurš ir noteikts, nosacīti pirmstermiņa atbrīvojot personu no brīvības atņemšanas.

Analizētās krimināllietās materiālos ir konstatēti tikai 8 gadījumi, kad par reālas brīvības atņemšanas piespriešanas galveno iemeslu ir bijušas smagas sekas, kuras iestājušas tiesājamā vainas dēļ.

Notiesātājiem ar brīvības atņemšanu šis soda veids tika piespriests diapazonā no 6 mēnešiem līdz 9 gadiem. 11 cilvēkiem (55 %) brīvības atņemšana tika piespriesta uz 3 gadiem. Tas ir skaidrojams ar KL 260.panta 3.daļas sankciju, kurai atbilstoši minimālais brīvības atņemšanas laiks ir 3 gadi. 4 cilvēkiem (20 %) tiesa, atsaucoties uz KL 49.pantu, ir noteikusi brīvības atņemšanu uz laiku, kurš īsāks par 3 gadiem.

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas spriedumu ar brīvības atņemšanu uz 4 gadiem tika notiesāts V.K. par to, ka viņš, vadot automašīnu reibuma stāvoklī, pārkāpis ceļu satiksmes noteikumus un vadītā automašīna ietriecās priekšā braucošā automašīnā, tādēļ otrās automašīnas pasažierim tika nodarīts smags miesas bojājums, bet savas automašīnas pasažierim – viegls miesas bojājums bez veselības traucējumiem. Acīmredzami soda veida izvēli ietekmēja arī tāds fakts, ka tika konstatēta noziedzīgu nodarījumu kopība – tiesājamais tika saukts pie atbildības pēc KL 260.panta 3.daļas un KL 175.panta 1.daļas.

Ar Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas spriedumu ar brīvības atņemšanu uz 4 gadiem tika sodīts S.C. par to, ka viņš, vadot automašīnu reibuma stāvoklī, pārkāpis ceļu satiksmes noteikumus un vadītā automašīna ietriecās pieturvietas paviljonā, notriecot divas gājējas, kuras pēc notikušā ir mirušas, kā arī nodarīja savas automašīnas pasažierim smagu miesas bojājumu.

Brīvības atņemšana uz 6 gadiem tika piespriesta par to, ka tiesājamais, pārkāpjot ceļu satiksmes noteikumus, vadīja automašīnu reibuma stāvoklī un notrieca ratus ar dvīņu māsām, kas izraisīja bērnu nāvi. Šim gadījumam lielu uzmanību ir pievērsuši plašsaziņas līdzekļi, kas, acīmredzami, arī ietekmēja piespriedē soda mēru.

Brīvības atņemšana uz 9 gadiem tika piespriesta personai, kura, būdama 2001.gada 5.septembrī nosacīti notiesāta pēc KL 260.panta 3.daļas, 2001.gada 30.oktobrī, vadot automašīnu reibuma stāvoklī, un pārkāpjot ceļu satiksmes noteikumus, izraisīja autoavāriju, kurā gāja bojā 3 cilvēki un vienam cilvēkam tika nodarīts vidējā smaguma miesas bojājums (Jelgavas tiesa).

Piespriedās brīvības atņemšanas ilgums personām, kuras tika notiesātas pēc KL 260.panta 3.daļas

Piespriedās brīvības atņemšanas ilgums	Notiesāto skaits
6 mēneši	1
1 gads 6 mēneši	1
2 gadi	1
3 gadi	11
3 gadi 6 mēneši	1
4 gadi	2
6 gadi	1
9 gadi	1

Ar piespiedu darbu uz 280 stundām, atsaucoties uz KL 49.pantu, tika sodīts viens cilvēks par autoavārijas izraisīšanu, kuras rezultātā automašīnas pasažierim tika nodarīts viegls miesas bojājums ar veselības traucējumiem.

Nosacīta brīvības atņemšana ir visbiežāk piespriežams soda veids pēc KL 260.panta 3.daļas. Notiesājot nosacīti ar brīvības atņemšanu, personām tā tika piespriesta uz laiku no 6 mēnešiem līdz 5 gadiem, ar pārbaudes laiku no 6 mēnešiem līdz 3 gadiem. Notiesājot ar brīvības atņemšanu uz neilgu laiku, arī pārbaudes laiku tiesas nosaka uz neilgu laiku, piemēram, piespriežot brīvības atņemšanu uz 6 mēnešiem, 3 cilvēkiem pārbaudes laiks tika noteikts uz 6 mēnešiem, 5 cilvēkiem – uz 1 gadu.

Nosacītas brīvības atņemšanas piemērošanas prakse, notiesājot pēc KL 260.panata 3.daļas

Brīvības atņemšana ilgums	Pārbaudes laika ilgums	Notiesāto skaits
6 mēneši	6 mēneši	3
	1 gads	5
8 mēneši	1 gads	1
1 gads	6 mēneši	3
	1 gads	11
	2 gadi	2
1 gads 6 mēneši	1 gads	3
	2 gadi	3
2 gadi	1 gads	2
	2 gadi	4
	2 gadi 6 mēneši	1
2 gadi 6 mēneši	1 gads 6 mēneši	1
3 gadi	6 mēneši	5
	9 mēneši	1
	10 mēneši	1
	1 gads	54
	1 gads 6 mēneši	20
	1 gads 8 mēneši	1
	2 gadi	56
	2 gadi 6 mēneši	1
	3 gadi	19
3 gadi 6 mēneši	1 gads	1
	2 gadi	6
	3 gadi	3
3 gadi 10 mēneši	2 gadi	1
4 gadi	2 gadi	9
	2 gadi 6 mēneši	1
	3 gadi	4
4 gadi 6 mēneši	2 gadi 6 mēneši	1
	3 gadi	1
5 gadi	3 gadi	5

180 gadījumos (78,6 %), notiesājot nosacīti ar brīvības atņemšanu, tiesas noteica pārbaudes laiku, kurš ir bijis īsāks par piesprieztās brīvības atņemšanas laiku. Tādējādi tiesa, nosakot soda mēru, kurš, viņsprāt, atbilst pastrādātājam nodarījumam, pirmkārt, aizstāj reālo brīvības atņemšanu ar nosacītu, bet pēc tam vēl saīsināja laika periodu, kad personas rīcība tiek pakļauta kontrolei. 32 gadījumos (14 %) tāda prakse skaidrojama ar to, ka tiesas noteica brīvības atņemšanu uz laiku, kurš ir ilgāks par 3 gadiem, bet likums nepieļauj nosacītas notiesāšanas pārbaudes laiku ilgāku par 3 gadiem. Savukārt 148 gadījumos tiesai bija iespēja noteikt nosacīti notiesātajam personām pārbaudes laiku, kurš būtu ilgāks vai vismaz līdzīgs piesprieztās brīvības atņemšanas ilgumam, tomēr tiesas rīkojās citādāk.

Nosacīti notiesājot pēc KL 260.panta 3.daļas, tiesas ļoti reti izmanto likumā paredzēto iespēju noteikt personām KL 55.panta 6.daļā paredzētos pienākumus. No 229 nosacīti notiesātajām personām papildu pienākumi tika noteikti 11 cilvēkiem (4,8 %), tai skaitā:

- pienākums reģistrēties policijā - 8 notiesātajiem,
- pienākums nemainīt dzīves vietu bez policijas atļaujas - 3 notiesātajiem;
- noteiktā termiņā novērst radīto kaitējumu - 1 notiesātajam.

5 gadījumos nosacīti notiesātajiem pienākumus uzlikusi Jelgavas tiesa, 3 gadījumos – Krāslavas rajona tiesa, pa vienam gadījumam – Jēkabpils rajona tiesa, Siguldas pilsētas tiesa, Dobeles rajona tiesa.

Atbilstoši KL 260.panta 3.daļas sankcijai, notiesātajam personām obligāti ir piespriežams papildsods - transportlīdzekļa vadīšanas tiesību atņemšana uz laiku no 1 gada līdz pieciem gadiem. Tiesas, atsaucoties uz KL 49.pantu, 25 gadījumos (10 %) nepiemēroja likumā paredzēto papildsodu un neatņēma notiesātajiem tiesības vadīt transportlīdzekļus.

Papildsoda - transportlīdzekļa vadīšanas tiesību atņemšana – piemērošanas prakse, notiesājot pēc KL 260.panta 3.daļas

	Tiesājamo skaits	%

Papildsods nav piemērots	25	10 %
Tiesības ir atņemtas uz 1 gadu	53	21 %
Tiesības ir atņemtas uz 1 gadu un 6 mēnešiem	7	3 %
Tiesības ir atņemtas uz 2 gadiem	52	21 %
Tiesības ir atņemtas uz 2 gadiem un 6 mēnešiem	6	2 %
Tiesības ir atņemtas uz 3 gadiem	59	24 %
Tiesības ir atņemtas uz 3 gadiem un 6 mēnešiem	3	1 %
Tiesības ir atņemtas uz 4 gadiem	13	5 %
Tiesības ir atņemtas uz 5 gadiem	33	13 %

Notiesājot pēc KL 260.panta 3.daļas, tiesas samērā bieži izmanto KL 49.pantā paredzēto iespēju piespriest sodu, kurš ir vieglāks par likumā paredzēto. Analizējamās krimināllietās 54 gadījumos sods tika piespriests, piemērojot KL 49.pantu (22 %), tai skaitā 3 cilvēkiem tika piespriesta brīvības atņemšanu uz laiku, kurš ir īsāks par 3 gadiem, 24 gadījumos netika piemērots papildsods – transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atņemšana, 1 cilvēkam brīvības atņemšanas vietā tika piespriests piespiedu darbs, 40 gadījumos personām tika piespriesta nosacīta brīvības atņemšanu uz laiku, kurš ir īsāks par 3 gadiem.

Vērtējot tiesu praksi analizējamā krimināllietu kategorijā, jāsecina, ka tiesneši uzskata KL 260.panta 3.daļā paredzēto sodu par pārāk bargu un, notiesājot vainīgos pēc šī panta, piespriež maksimāli vieglāko sodu, kā arī aktīvi piemēro KL 49.pantu, lai piespriestu sodu, kurš ir vieglāks par likumā paredzēto.

Piespriežamā soda mēru faktiski neietekmē nedz ar noziedzīgo nodarījumu nodarītais kaitējums, nedz cietušo personu kategorija (savas automašīnas pasažieris, cita transportlīdzekļa vadītājs, velosipēdists, gājējs), nedz cietušo skaits, nedz lietotā alkohola daudzums, nedz tiesību vadīt transportlīdzekļu esamība.

Kopumā var piekrist aktīvai nosacītas notiesāšanas piemērošanai, ja miesas bojājumi avārijā tiek nodarīti automašīnas pasažieriem. Parasti šie cilvēki ir transportlīdzekļa vadītāja tuvinieki – radi, paziņas, un kaitējuma nodarīšana viņiem tiek nopietni pārdzīvota. Gadījumi, kad avārijā cieš transportlīdzekļu pasažieri, ir bieži sastopami – no 251 krimināllietas 145 gadījumos (58 %) autoavārijās cieta tikai pasažieri, vēl 12 gadījumos ir cietuši gan transportlīdzekļa pasažieri, gan citas personas,

Savukārt 106 gadījumos avārijās cieta gājēji, velosipēdisti, citu transportlīdzekļu vadītāji un pasažieri. Šajos gadījumos tiesām būtu īpaši jāargumentē nosacītas notiesāšanas piemērošana.

Cietušo raksturojums krimināllietas, kurās personas ir notiesātas pēc KL 260.panta 3.daļas

Cietušo raksturojums	Gadījumu skaits, kad ir cietušas attiecīgās personas
Transportlīdzekļa pasažieri	157
Citu transportlīdzekļu vadītāji un pasažieri	60
Gājēji	36
Velosipēdisti	10

No 251 analizētajām krimināllietām 41 lietā (16%) personas, vadot transportlīdzekļus reibuma stāvoklī, ir izraisījušas avārijas, kurās gāja bojā cilvēki,⁷ tai

⁷ kopā dzīvību zaudējuši 46 cilvēki

skaitā – 30 avārijās dzīvības zaudēja to transportlīdzekļu pasažieri, kurus vadīja tiesājamās personas, 7 gadījumos – gājēji, 2 gadījumos – citu transportlīdzekļu vadītāji un pasažieri, 1 gadījumā – velosipēdists, 1 gadījumā – motociklists.

No 41 cilvēka, kurš tika notiesāts pēc KL 260.panta 3.daļas par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpšanu, kuras rezultātā ir iestājusies cietušo personu nāve, 31 tiesājamais ir sodīts ar brīvības atņemšanu nosacīti (76 %), pārēji – ar reālo brīvības atņemšanu.

8 gadījumos, kad dzīvību zaudēja gājēji un velosipēdists, tiesa atzina reibumā braucošo vadītājus par vainīgiem KL 260.panta 3.daļā paredzētā nozieguma izdarīšanā un sodīja 3 cilvēkus ar reālu brīvības atņemšanu, savukārt 5 tiesājamiem brīvības atņemšana tika piespriesta nosacīti.

Tā, piemēram, ar Rīgas rajona tiesa spriedumu pēc KL 260.panta 3.daļas tika notiesāts U.D. ar nosacītu brīvības atņemšanu uz 4 gadiem, ar pārbaudes laiku uz 3 gadiem, par to, ka viņš, reibuma stāvoklī vadot automašīnu, notrieca gājēju, kas izraisīja cietušā nāvi. Motivējot nosacītas notiesāšanas piemērošanu, tiesa norādīja, ka tādējādi tiks veicināta materiālā zaudējuma atlīdzināšana cietušajai.

Daugavpils tiesa notiesāja L.F., kurš, reibuma stāvoklī vadīdams automašīnu (alkohola saturs izelpojamā gaisā – 3,9 promiles), ir notriecis gājēju, kura gāja pa brauktuves labo malu, un nodarīja viņai tādas miesas bojājumus, kas vēlāk izraisīja personas nāvi. Vainīgais tika notiesāts ar brīvības atņemšanu uz 3 gadiem nosacīti, nosakot pārbaudes laiku uz 3 gadiem.

Tajos gadījumos, kad gāja bojā citu automašīnu vadītāji un pasažieri, 2 notiesātājiem pēc KL 260.panta 3.daļas tika piespriesta reāla brīvības atņemšana, 1 – nosacīts sods.

Savukārt gadījumos, kad gāja bojā to transportlīdzekļu pasažieri, kurus vadīja tiesājamais, 25 gadījumos avārijā vainīgais tika sodīts ar nosacītu brīvības atņemšanu, bet 5 gadījumos – ar reālu brīvības atņemšanu. Neraugoties uz cietušo personu nāvi, 3 gadījumos tiesas nolēma pat neatņemt vainīgajiem tiesības vadīt transportlīdzekli.

54 gadījumos cietušajiem tika nodarīti smagi miesas bojājumi. 6 tiesājamajiem tika piespriesta reālā brīvības atņemšana, 48 – nosacīta brīvības atņemšana. Analizējot gadījumus, kad personas tika sodītas ar reālu brīvības atņemšanu, ir konstatēts, ka 4 gadījumos tas ir saistīts ar to, ka persona ir izdarījusi ne tikai KL 260.panta 3.daļā paredzēto noziegumu, bet arī citus noziedzīgus nodarījumus, un tiesa, lemjot par sodu pēc KL 260.panta 3.daļas ir ievērojusi, ka galīgais sods būs jānosaka, ņemot vērā KL 50.panta prasības, 2 gadījumos avāriju rezultātā tika ievainoti vairāki cilvēki, to vidū nāvējoši, 1 gadījumā brīvības atņemšana tika piespriesta sakarā ar to, ka smags miesas bojājums tika nodarīts gājējam.⁸

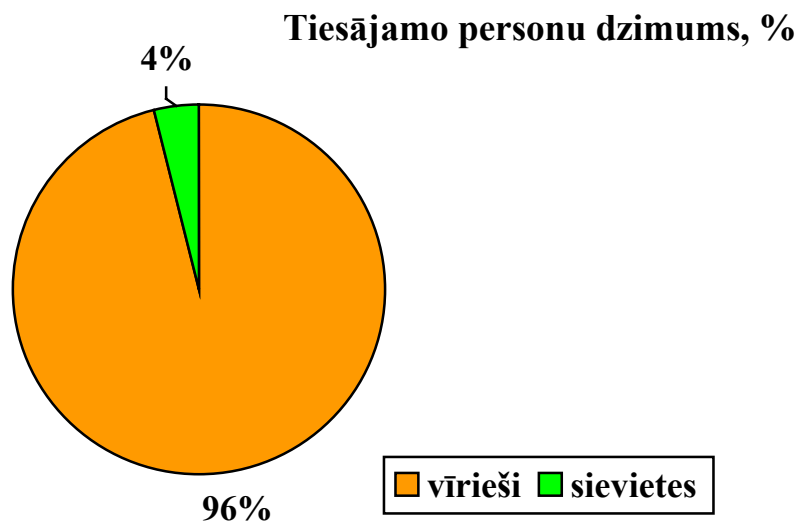
Cietušajām personām nodarītais kaitējums autoavārijās, kuras izraisīja reibuma stāvoklī braucošās personas

Cietušajām personām nodarītais kaitējums	gadījumu skaits	%
Nāves	41	16,3
Smagi miesas bojājumi	54	21,5
Vidēja smaguma miesas bojājumi	103	41,0
Viegli miesas bojājumi ar veselības traucējumiem	109	43,4

⁸ vairākos citos analogiskos gadījumos vainīgajiem tika piespriests nosacīts sods

Tiesājamo personu raksturojošie dati

Analizējamās krimināllietās par vidējā smaguma miesas bojājumu nodarīšanu pie kriminālatbildības tika saukti 241 vīrieši un 10 sievietes.

Tiesājamo vecums uz noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas brīdi - no 16 līdz 77 gadiem, to vidū 6 tiesājamie izdarīja noziegumu, nesasnieduši pilngadības vecumu.

Tiesājamo personu vecums, gados	Tiesājamo skaits	Tiesājamo skaits, %
16-17	6	2,4
18-19	13	5,2
20-29	91	36,3
30-39	84	33,5
40-49	33	13,1
50-59	20	7,9
> 60	4	1,6

Tiesājamo izglītība

Nav pamatizglītības	16
Pamatizglītība	64
Vidējā, (t.s. vidējā speciālā)	156
Augstākā	6
Nav datu	9

Tiesājamo nodarbinātība

Strādā, mācās, ir sava saimniecība	151
Nestrādā, nemācās	100

Tiesājamo iepriekšējās sodāmības

	tiesājamo skaits	%
--	------------------	---

Ir recidīvs	22	8,8 %
Agrāk sodīti, sodāmības dzēstas	52	20,7 %
Nav sodīti	177	70,5 %

Transportlīdzekļu veids, kuru vadīja tiesājamās personas

	Gadījumu skaits	%
Vieglā automašīna	237	94,4 %
Traktors	7	2,8 %
Motocikls	7	2,8 %

Cietušo skaits autoavārijās, kuras izraisīja reibuma stāvoklī braucošās personas⁹

	Gadījumu skaits	%
Viens cietušais	176	70,1
Divi cietušie	51	20,3
Trīs cietušie	15	6,0
Četri cietušie	7	2,8
Septiņi cietušie	1	0,4
Astoņi cietušie	1	0,4

Tiesību esamība vadīt transportlīdzekļus

	Tiesājamo skaits	%
Ir tiesības vadīt transportlīdzekļus	189	75,3
Nav tiesību vadīt transportlīdzekļus	62	24,7

Analizējot tiesu praksi pēc KL 260.panta 3.daļas piemērošanas, tiek konstatēts, ka tiesas ne vienmēr ievēro likuma prasības saistībā ar apstākļu atzīšanu par atbildību mīkstinošajiem un pastiprinošajiem.

Tā, piemēram, Gulbenes rajona tiesa, notiesājot I.B. pēc KL 260.panta 3.daļas, par atbildību pastiprinošajiem apstākļiem atzina šādus faktus:

noziedzīgs nodarījums izdarīts reibuma stāvoklī,
tiesājamais 4 reizes sodīts.

Tādējādi netika ievērots KL 48.panta 4.daļā noteiktais, ka par atbildību pastiprinošu apstākli nevar atzīt tādu apstākli, kurš Krimināllikuma pantā ir paredzēts kā noziedzīga nodarījuma sastāva pazīme. Ņemot vērā KL 48.panta 3.daļu, par atbildību pastiprinošo apstākli tiesa varēja atzīt noziedzīgu nodarījumu recidīvu, nevis 4 sodāmību esamību. Šajā tiesas spriedumā nekas netika teikts par atbildību mīkstinošo apstākļu esamību.

⁹ dati par miesas bojājumiem, kuri tika nodarīti pašiem tiesājamajiem, netika apkopoti, jo attiecīgā informācija ne vienmēr tiek atspoguļota krimināllietu materiālos

Kaut gan tiesa, nosakot sodu, var atzīt par atbildību mīkstinošajiem tādos apstākļos, kuri tieši nav paredzēti KL 47.pantā, attiecīgs tiesas lēmums jāpamato. Tiesu praksē tas ne vienmēr ir ievērots.

Piemēram, Liepājas tiesa, Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa, notiesājot pēc KL 260.panta 3.daļas, par atbildību mīkstinošu apstākli atzina faktu, ka tiesājamajam apgādībā ir bērns/bērni.

Jelgavas tiesa par atbildību mīkstinošo apstākli atzīst faktu, ka tiesājamais agrāk nav sodīts, bet faktu, ka no tiesājamā dzīves vietas sūdzības nav ienākušas, tiesa interpretē kā pozitīvo raksturojumu.

Limbažu rajonu tiesa par atbildību mīkstinošo apstākli atzīst faktu, ka tiesājamais tiesas sēdē piekrita labprātīgi atlīdzināt cietušajam ar ārstēšanos saistītos izdevumus Ls 20 apmērā.

Savukārt citas tiesas nesaskata pamatu atbildības mīkstināšanai gadījumos, kad personas ne tikai izsāka piekrišanu atlīdzināt radīto kaitējumu, bet faktiski to ir jau izdarījušas.

Jelgavas tiesa par atbildību mīkstinošo apstākli atzīst faktu, ka noziedzīga nodarījuma dēļ nav iestājušās smagas sekas.

Ventspils tiesa par atbildību mīkstinošo apstākli, notiesājot pēc KL 260.panta 3.daļas, atzīst aktīvu noziedzīga nodarījuma atklāšanu un izmeklēšanas veicināšanu, kaut gan, ievērojot izdarītā noziedzīga nodarījuma veidu un krimināllietā esošos materiālos, nav nekādu datu, kas to apstiprinātu.

Jēkabpils rajona tiesas tiesneši vairākās lietās par atbildību mīkstinošo apstākli atzina ātrāku pirmstiesas izmeklēšanas un lietas izskatīšanas tiesā veicināšanu.

Vairākos gadījumos tiesas norādījušas, ka atbildību pastiprinošie apstākļi netika konstatēti, tomēr, izlemjot jautājumu par tiesājamam nosakāmo soda veidu un mēru, tiesas uzsver, ka tiek ņemti vērā atbildību pastiprinošie apstākļi.

Krāslavas rajona tiesa, notiesājot G.Z. pēc KL 260.panta 3.daļas, neraugoties, ka miesas bojājums cietušajam tika nodarīts aiz neuzmanības, par atbildību pastiprinošo apstākli atzina faktu, ka tiesājamais izdarījis noziegumu pret personu, kura nav sasniegusi 15 gadu vecumu.

Vairākās tiesas, notiesājot pēc KL 260.panta 3.daļas, ignorējušas noziedzīgu nodarījumu recidīva faktu.

Praksē ir arī gadījumi, kad tiesas, konstatējot noziedzīgu nodarījumu recidīvu, neatzīst to par atbildību pastiprinošo apstākli. Tā, piemēram, Kurzemes apgabaltiesa norāda, ka **“par cik noziedzīgais nodarījums izdarīts aiz neuzmanības, nav atzīstams kā atbildību pastiprinošs apstāklis – noziedzīga nodarījuma recidīvs”**. Rīgas rajona tiesa faktiski spriedumā norāda uz noziedzīgu nodarījumu recidīvu faktu, tomēr par atbildību pastiprinošo apstākli to neatzīst, atzīmējot, ka prokurors apsūdzībā atbildību pastiprinošos apstākļos nenorāda. Rīgas apgabaltiesa, izskatot šo lietu sakarā ar apelācijas sūdzībām arī neatzina recidīvu par atbildību pastiprinošo apstākli.

Daugavpils tiesa, notiesājot L.F. pēc KL 260.panta 3.daļas par nodarījumu, kurš tika pastrādāts, izciešot agrāk piespriesto papildsodu – tiesību atņemšanu iegādāties, glābāt un nesāt šaujammieročus, nav konstatējusi recidīvu un līdz ar to neatzīst to par atbildību pastiprinošo apstākli.

Notiesājot pēc KL 260.panta 3.daļas nosacīti, tiesas ne vienmēr pamato KL 55.panta piemērošanu.

Atsevišķos gadījumos nevar piekrist tiesas argumentiem par nosacītas notiesāšanas piemērošanu. Tā, piemēram, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa, notiesājot E.U. pēc KL 260.panta 3.daļas nosacīti, pamato to ar tiesājamā mantisko stāvokli. Jāatzīmē, ka tiesājamais ir nodarbināts un strādā par SIA direktoru.

Liepājas tiesas par vienu no nosacītas notiesāšanas piemērošanas argumentiem atzīst faktu, ka persona ir izdarījusi mazāk smagu noziegumu. Ievērojot, ka KL 260.panta 3.daļā ir paredzēta iespēja sodīt personu ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz 15 gadiem, fakts, ka nodarījums atzīstams par mazāk smagu noziegumu, nevar būt iemesls nosacītas notiesāšanas piemērošanai.

Valkas rajona tiesa, notiesājot personu nosacīti, par vienu no argumentiem atzīst faktu, ka tiesājamās personas sodāmības ir dzēstas.

Aizkraukles rajona tiesa izskatīja krimināllietu A.K. apsūdzībā, kurš būdams alkoholisko dzērienu iespaidā vadīja automašīnu, pārkāpa ceļu satiksmes noteikumus, izraisīja avāriju, kuras rezultāta gāja bojā cilvēks. Notiesājot viņu nosacīti, tiesa to argumentē ar to, ka **“atrāzdamies brīvībā viņš varēs sniegt materiālu palīdzību cietušā ģimenei sakarā ar apgādnieka zaudējumu.”**

Notiesājot pēc KL 260.panta 3.daļas, tiesas aktīvi izmanto KL 49.pantā paredzēto iespēju piespriest personai sodu, kurš ir vieglāks par likumā paredzēto. Tomēr ir jāatzīst, ka attiecīgās normas izmantošana ne vienmēr ir pamatota un argumentēta.

Piemēram, Krāslavas rajona tiesa, atzīstot par mīkstinošo apstākli vien personas savas vainas atzīšanu un nožēlu par izdarīto, piemēro KL 49.pantu, norādīdama, ka tas tiek darīts, ievērojot vairākus atbildību mīkstinošos apstākļus.

Talsu rajona tiesa KL 49.panta piemērošanu pamato ar to, ka noziegumu tiesājamais ir izdarījis aiz neuzmanības un atbildību pastiprinošie apstākļi netika konstatēti.

Limbažu rajona tiesa, notiesājot A.S. pēc KL 260.panta 3.daļas, piesprieda sodu, kurš ir vieglāks par panta sankcijā paredzēto, to vispār nepamatojusi. Neievērojot KPK 313.panta prasības, tiesas sprieduma motīvu daļā pat nav pieminēts fakts, ka tiesa uzskata par iespējamu piespriest sodu, kurš ir mazāks par minimālo KL 260.panta 3.daļā paredzēto.

Neraugoties uz to, ka KL 260.panta 3.daļā ir paredzēta obligāta papildsoda – tiesību ierobežošanas – piemērošana, plaši izplatīta ir prakse, kad tiesas, atsaucoties uz KL 49.pantu, neatņem notiesātājiem tiesības vadīt transportlīdzekļus. Bieži šie lēmumi nopietni netiek pamatoti.

Ventspils tiesa, notiesājot U.B pēc KL 260.panta 3.daļas, neierobežoja notiesātājam tiesības vadīt transportlīdzekli, norādīdama, ka viņš sniedz pastāvīgu materiālo palīdzību nonāvētas personas bērniem; ir individuālā uzņēmuma īpašnieks, bet bez tiesībām vadīt automašīnu zaudēs darbu.

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa nolēma neierobežot notiesātājam tiesības vadīt transportlīdzekli, jo, kā norādīts spriedumā, viņa darbs ir saistīts ar automašīnu vadīšanu. Lietas materiālos ir dati, ka tiesājamais strādā par autostāvvietas direktoru, un nav nekādu datu, kas apstiprinātu apgalvojumu, ka tiesājamā darbs ir saistīts ar automašīnu vadīšanu.

Limbažu rajona tiesa, atsaucoties uz KL 49.pantu, notiesājot M.L pēc KL 260.panta 3.daļas, nolēma nepiemērot pantā paredzēto papildsodu, norādot, ka tiesājamā darbs ir saistīts ar automašīnu vadīšanu, kaut gan atbilstoši krimināllietā esošajiem datiem tiesājamais strādā par galdnieku.

Limbažu rajona tiesa, Dobeles rajona tiesa nepiesprieda tiesāmajiem papildsodu – tiesību ierobežošanu vadīt transportlīdzekļus, norādot, ka šofera darbs ir tiesājamo personu ienākumu avots.

Tiesu praksē ir gadījumi, kad pēc KL 260.panta 3.daļas piespriestais sods nav adekvāts pastrādātājam noziegumam un ar to nevar sasniegt KL 35.pantā soda mērķus – vainīgo personu sodīšanu un jaunu noziedzīgu nodarījumu prevenciju.

Tā, piemēram, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa atzina E.U. par vainīgu KL 260.panta 3.daļā un KL 141.panta 2.daļā paredzēto noziegumu izdarīšanā. E.U., vadot reibuma stāvoklī automašīnu un neievērojot luksoforā degošo sarkano, kustību aizliedzošo gaismas signālu, notrieca gājēju, kas šķērsoja brauktuvi pa gājēju pāreju. E.U. nesniedza cietušajam palīdzību, neizsauca uz notikuma vietu neatliekamo medicīnisko palīdzību, aizbrauca no notikuma vietas, nepaziņojot policijai. Cietušajam tika nodarīts smags miesas bojājums, kas bīstams cietušā dzīvībai. Tiesa, norādot, ka tiesājamajam ir divi bērni, ka iepriekš viņš nav sodīts un raksturots pozitīvi, piespriež viņam galīgo sodu – brīvības atņemšanu uz 3 gadiem 6 mēnešiem nosacīti, ar pārbaudes laiku uz 1 gadu, neatņemot transportlīdzekļu vadīšanas tiesības.

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa atzina V.G. par vainīgu KL 260.panta 3.daļā un KL 312.pantā paredzēto noziegumu izdarīšanā. V.G. agrāk tika sodīts 4 reizes, tai skaitā 2 reizes par noziedzīgiem nodarījumiem pret ceļu satiksmes drošību; 3 sodāmības ir dzēstas. Par noziedzīgiem nodarījumiem 2 reizes sodīts nosacīti, 2 reizes – ar naudas sodu. 2002.gadā ar tiesas spriedumu uz 1 gadu ir atņemtas tiesības vadīt transportlīdzekļus. 2 gadu laikā tika fiksēti 43 (!) gadījumi, kad V.G. ir pārkāpis ceļu satiksmes noteikumus, par ko ir administratīvi sodīts. 2003.gada 10.martā, būdams alkoholisko dzērienu iespaidā, bez tiesībām vadīt transportlīdzekļus, iebrauca kustības joslā, kas paredzēta braukšanai pretējā virzienā, un ar automašīnas priekšējo daļu ietriecās citā automašīnā, kura brauca pretējā virzienā pa savu kustības joslu. Autoavārijas rezultātā otrās automašīnas vadītājam tika nodarīts smags miesas bojājums, bet tās diviem pasažieriem – viegli miesas bojājumi bez veselības traucējumiem un vienam pasažierim – vieglu miesas bojājumu ar veselības traucējumiem. Tiesājamā apgādībā ir māte. Tiesājamais strādā par autoservisa direktoru. Izvērtējot lietas apstākļus, tiesājamajam sods piespriests nosacīti - brīvības atņemšana uz 5 gadiem, ar pārbaudes laiku uz 3 gadiem, atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz 3 gadiem.

Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa izskatīja krimināllietu Ē.T. apsūdzībā pēc KL 260.panta 3.daļas. Tiesājamais, būdams alkohola reibuma stāvoklī, vadīja automašīnu, pārkāpis ceļu satiksmes noteikumus, iebrauca pretējā kustības joslā, kur sadūrās ar pretim braucošo automašīnu. Avārijas rezultātā otrās automašīnās pasažierim tika nodarīts viegls miesas bojājums ar veselības traucējumiem. Lietā ir panākts izlīgums ar cietušo. Tiesa atzina Ē.T. par vainīgu nozieguma izdarīšanā, bet, atsaucoties uz KL 59.panta 3.daļu un 58.panta 1.daļu, atbrīvoja viņu gan no pamatsoda, gan arī no papildsoda.¹⁰

Siguldas pilsētas tiesa atzina par vainīgu KL 260.panta 3.daļā paredzētā nodarījuma izdarīšanā personu J.P, piespriežot brīvības atņemšanu uz 5 gadiem nosacīti ar pārbaudes laiku uz 3 gadiem. Izraisītās autoavārijas rezultātā miesas bojājumi tika nodarīti 7 cilvēkiem, tai skaitā 2 personām – smagi miesas bojājumi, 5 – vidēja smaguma miesas bojājumi. J.P. agrāk tika sodīts par noziedzīgiem nodarījumiem pret ceļu satiksmes drošību, sodāmības ir dzēstas.

Ne visos gadījumos tiesa pareizi izvērtē to faktu, ka tiesājamais aizbrauc no ceļu satiksmes negadījuma vietas, nesniedzis cietušajam palīdzību un neizsaucis uz notikuma vietu neatliekamo medicīnisko palīdzību. Kaut gan parasti tiesas pareizi saskata noziedzīgu nodarījumu kopību un kvalificē šo nodarījumu pēc KL 141.panta 2.daļas, prakse ir gadījumi, kad tiesas šim faktam nepievērš uzmanību.

¹⁰ Apelācijas instances tiesa atcēla šo spriedumu un notiesāja Ē.T. ar brīvības atņemšanu uz 3 gadiem nosacīti ar pārbaudes laiku uz 1 gadu, atņemot tiesības vadīt transportlīdzekļus uz 1 gadu.

Limbažu rajonu tiesa, notiesājot J.K. pēc KL 260.panta 3.daļas, spriedumā faktiski apraksta KL 141.panta noziedzīga nodarījuma sastāvu, norādot, ka tiesājamais nav sniedzis palīdzību ceļu satiksmes negadījumā cietušajai personai, tomēr nodarījums netika kvalificēts pēc KL 141.panta 2.daļas.

Gulbenes rajona tiesa, notiesājot I.B. pēc KL 260.panta 3.daļas un spriedumā faktiski atzīstot, ka tiesājamais pēc avārijas izraisīšanas nav sniedzis cietušajam velosipēdistam palīdzību, tomēr nekvalificē izdarīto pēc KL 141.panta 2.daļas.

Limbažu rajona tiesa notiesāja J.K. pēc KL 260.panta 3.daļas par to, ka viņš, būdams reibuma stāvoklī, vadot ritenratoru, izraisīja avāriju, kuras rezultātā cietušajai ir nodarīts viegls miesas bojājums ar veselības traucējumiem. Spriedumā ir norādīts, ka tiesājamais ir pārkāpis ceļu satiksmes noteikumu 34.punktu un ir atstājis notikuma vietu. Tomēr nodarījums netika kvalificēts pēc KL 141.panta 2.daļas. Tiesājamais ir liecinājis, ka viņš nevarēja apturēt traktoru, jo tam saslēgušies divi pārneseumi. Nav skaidrs, kāpēc lietā netika veikta autotehniskā ekspertīze un netika pārbaudītas tiesājama liecības par nespēju apturēt transportlīdzekli. Tomēr ir acīmredzams, ka gadījumā, ja tiesa tic tiesājamā liecībām, nav pamata norādīt spriedumā uz Ceļu satiksmes noteikumu 34.punkta prasību neievērošanu. Savukārt, uzskatot, ka tiesājamais apzināti nav sniedzis palīdzību cietušajai personai un ir atstājis notikuma vietu, izdarītais jākvalificē pēc KL 141.panta 2.daļas.

Jelgavas tiesas, notiesājot D.V. pēc KL 260.panta 3.daļas norāda, ka tiesājamais **“ieraudzīja pa priekšu braucošo velosipēdisti un ar automašīnas labu priekšējo pusī to notrieca. Pēc notikušā ceļu satiksmes negadījuma D.V. par notikušo policijai nepaziņoja un no notikuma vietas aizbrauca. Velosipēdistam tika nodarīts smags miesas bojājums, kas ir bīstams cilvēka dzīvībai.”** Neraugoties uz to, tiesa nav saskatījusi KL 141.panta 2.daļā paredzētā noziedzīga nodarījuma pazīmes.

Dobeles rajona tiesa atzina V.B. par vainīgu KL 260.panta 3.daļā paredzētā nozieguma izdarīšanā. V.B., būdams reibuma stāvoklī, vadīja automašīnu un, neievērojot ceļu satiksmes noteikumus, uzbrauca gājējai, kura šķērsoja gājēju pārēju, tādējādi nodarot cietušajai vidēja smaguma miesas bojājumu. Piemērojot KL 49.pantu, tiesājamais ir sodīts ar brīvības atņemšanu uz 8 mēnešiem, ar pārbaudes laiku uz 1 gadu, atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz 1 gadu.

Liepājas tiesa notiesāja S.M., kurš nosacītas notiesāšanas pārbaudes laikā ir izraisījis autoavāriju, kuras rezultātā miesas bojājumi ir nodarīti pretējā virzienā braucošās automašīnas pasažieri. Neievērojot KL 55.panta prasības, tiesa par jaunu noziedzīgu nodarījumu ir piespriedusi naudas sodu, kuras summa nebija pareizi aprēķināta un, nepareizi piemērojot KL 51.pantu, tiesa nolēma patstāvīgi izpildīt piespriesto naudas sodu un agrāk piespriesto nosacītu brīvības atņemšanu.¹¹

Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa, notiesājot I.K. pēc KL 260.panta 3.daļas, spriedumā norādīja, ka, nosakot tiesājamajam sodu, nepastāv apstākļi, kuru dēļ būtu jāpiemēro KL 49.pants. Tomēr faktiski personai ir bijis piespriests sods, kurš ir vieglāks par likumā paredzēto. Neraugoties uz to, ka KL 260.panta 3.daļas sankcijā ir paredzēts brīvības atņemšanas sods uz laiku no 3 līdz 15 gadiem, I.K. tika sodīts ar brīvības atņemšanu uz 2 gadiem nosacīti, ar pārbaudes laiku uz 2 gadiem, atņemot tiesības vadīt transportlīdzekļus uz 2 gadiem.

¹¹ pieļautās kļūdas ir labotas ar apelācijas instances tiesas spriedumu.

Secinājumi

Pētījuma gaitā konstatēts, ka Latvijas pirmās instances tiesu politika, notiesājot par koku patvaļīgu ciršanu (KL 109.panta 1.daļa), tīša vidēja smaguma miesas bojājuma nodarīšanu (KL 126.panta 1.daļa), kā arī ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu, kas tika izdarīts alkoholisko dzērienu, narkotisko, psihotropo vai citu apreibinošu vielu iespaidā (KL 260.panta 3.daļa), kopumā ir konsekventa, proti, piesprietā soda veids un mērs nav atkarīgs no tā, kura tiesa izskata konkrētu krimināllietu.

Pārsvarā tiesas uzskata, ka par attiecīgo noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu jāpiespriež sodi, kuri nav saistīti ar personu izolāciju no sabiedrības. Kaut gan visās analizēto krimināllietu kategorijās ir gadījumi, kad tiesājamie tiek sodīti ar reālu brīvības atņemšanu, bieži tas ir saistīts nevis ar izdarītā noziedzīga nodarījuma raksturu un nodarīto kaitējumu, bet ar to, ka persona ir pastrādājusi noziedzīgu nodarījumu nosacītas notiesāšanas pārbaudes laikā; ka persona ir saukta pie atbildības par vairāku noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu; ka tiesa nolēma noteikt tiesājamajam galīgo sodu pēc vairākiem spriedumiem brīvības atņemšanas veidā.

Notiesājot pēc KL 109.panta 1.daļas, KL 126.panta 1.daļas, KL 260.panta 3.daļas, tiesas aktīvi izmanto KPK 276.1 pantā paredzēto iespēju izskatīt krimināllietas bez pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanas laikā. Izvērtējot tiesas spriedumus, netika konstatēts, ka pierādījuma pārbaudes neizdarīšana vai izdarīšana tiesu izmeklēšanas laikā ietekmētu tiesājamajiem piesprietā soda veidu un mēru.

Izvēloties soda veidu un mēru, tiesas izmanto likumā paredzētas iespējas – notiesātie tiek sodīti ar brīvības atņemšanu, piespiedu darbu, naudas sodu. Tiesu praksē aktīvi piemērota nosacīta brīvības atņemšana.

Nosakot soda mēru, tiesas ievēro kriminālās represijas ekonomijas principu. Izanalizētās krimināllietās netika konstatēti gadījumi, kad tiesas būtu piespriedušas brīvības atņemšanu uz maksimāli panta sankcijā pieļaujamo laiku, tāpat netika piespiesti maksimāli iespējami naudas sodi. Līdztekus ir tiesu prakse, kad tiesas nosaka piespiedu darbu uz maksimāli pieļaujamo laiku.

Analizējot piespiedu darba un nosacītas brīvības atņemšanas piemērošanas praksi, nav iespējams viennozīmīgi definēt kritērijus, kuru dēļ tiesas priekšroku dod vienam vai otram sodam. Ir konstatēts, ka gadījumos, ja persona ir izdarījusi vairākus noziedzīgus nodarījumus, tiesas piespriež vainīgajam reālu vai nosacītu brīvības atņemšanu, tomēr, notiesājot personu par vienu noziedzīgu nodarījumu, tiesas piemēro gan nosacītu brīvības atņemšanu, gan piespiedu darbu.

Izvēloties vainīgajam piespriežamā soda veidu un mēru, tiesām ir jācenšas sasniegt kriminālsoda mērķus – vainīgo personu sodīšanu par izdarīto un jaunu noziedzīgu nodarījumu novēršanu. Nepamatoti vieglu sodu piespriešana rada tiesājamajām personām bezatbildības sajūtu, kā arī apgrūtina vispārējās noziedzīgu nodarījumu prevencijas mērķu sasniegšanu.

Ievērojot KPK 313.panta 2.daļas prasības, notiesājot personu nosacīti, tiesai ir jāmotivē reāla soda nepiemērošana.

Notiesājot nosacīti, tiesām aktīvi jāaizmanto KL 55.panta 6.daļā paredzētā iespēja uzlikt notiesātājam papildu pienākumus.

Atsevišķos gadījumos tiesu praksē netiek ievērots KL 55.pantā noteiktais nosacītais notiesāšanas pamatprincips. Krimināllikumā 55.panta 2.daļā ir paredzēts, ka, notiesājot nosacīti, tiesa nolemj sodu neizpildīt, ja persona noteiktajā pārbaudes laikā neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu. Neraugoties uz to, praksē ir gadījumi, kad par noziedzīgiem nodarījumiem, kuri tika pastrādāti nosacītas pārbaudes laikā, tiesas piespriež jaunu sodu, neievērojot KL 55.panta desmitās daļas nosacījumus.

Pozitīvi vērtējama tiesu prakse, nosakot pārbaudes laiku personām, kuras tika notiesātas nosacīti ar brīvības atņemšanu pēc KL 109.panta 1.daļas. Visos izanalizētajos gadījumos piespriešanās brīvības atņemšanas laiks nav bijis īsāks par noteikto pārbaudes laiku. Turpretim notiesājot nosacīti ar brīvības atņemšanu pēc KL 260.panta 3.daļas, 78,6 % gadījumos nosacīti notiesātājiem tiesas ir noteikušas pārbaudes laiku, kurš ir bijis īsāks par piespriešanās brīvības atņemšanas laiku. Tādējādi tiesas ne tikai aizstāj reālu brīvības atņemšanu ar sodu, kurš ir izciešams bez izolācijas no sabiedrības, bet arī saīsina laika periodu, kad personas rīcība tiek pakļauta zināmāi kontrolei. 14 % gadījumos tāda prakse skaidrojama ar to, ka tiesas noteica brīvības atņemšanu uz laiku, kurš ir ilgāks par 3 gadiem, bet likums nepieļauj nosacītas notiesāšanas pārbaudes laiku ilgāku par 3 gadiem. Savukārt 148 gadījumos tiesai bija iespēja noteikt nosacīti notiesātājam personām pārbaudes laiku, kurš būtu ilgāks vai vismaz līdzīgs piespriešanās brīvības atņemšanas laikam, tomēr tiesas rīkojušās citādāk. Kaut gan atbilstoši likumam nosacītas notiesāšanas pārbaudes laika ilgums nav saistīts ar piespriešanās brīvības atņemšanas ilgumu, tiesām, notiesājot personu nosacīti ar brīvības atņemšanu, vispārējos gadījumos ieteicams ievērot samērīgumu starp piespriešto brīvības atņemšanas sodu un noteikto pārbaudes laiku.

Saskaņā ar KL 41.panta 2.daļu, piespriežot personai naudas sodu, tā apmērs jāaprēķina valstī noteikto minimālo mēnešalgu apmērā sprieduma taisīšanas brīdī.

Tiesājamās personas materiālais stāvoklis nedrīkst būt galvenais faktors, no kura ir atkarīga soda izvēle.

Piespiedu darbu nedrīkst noteikt darbnespējīgām personām, savukārt fakts, ka persona veic algotu darbu vai viņa nav nodarbināta, nevar būt arguments piespiedu darba piemērošanas nelietderīgumam.

Tiesām precīzi jāievēro KL 47.un 48.pantā paredzētie noteikumi par apstākļiem, kuri mīkstina un pastiprina personas atbildību.

Atbilstoši KPK 313.panta 1.daļai tiesas sprieduma motīvu daļā obligāti jānorāda konstatētie atbildību mīkstinošie vai pastiprinošie apstākļi.

Tiesām konsekventi jāvērtē lietas apstākļi. Nav pareizi uzsvērt spriedumā atbildību mīkstinošo apstākļu esamību – tiesājamā paziņojumu par izdarītā nožēlošanu, tajā pašā laikā ignorējot cietušajam nodarītā kaitējuma apmēru, zaudējamu atlīdzināšanu, tiesājamo raksturojošos datus u.c. svarīgus faktus.

Apgādājamo personu esamība vispārējos gadījumos nevar būt atzīta par apstākli, kas mīkstina personas atbildību. Gadījumā, ja persona ir veikusi patvaļīgu koku ciršanu, lai iegūtu līdzekļus apgādājamo personu uzturēšanai, atbildība var būt mīkstināta, atsaucoties uz KL 47.panta 1.daļas 5.punktu (noziedzīgais nodarījums izdarīts smagu personisku vai ģimenes apstākļu dēļ); turpretim, notiesājot pēc KL 126.panta 1.daļas un KL 260.panta 3.daļas apgādājamo personu esamība var būt vērtēta tikai kā tiesājamo personu raksturojošs fakts.

Tāpat nav pamata par atbildību mīkstinošiem apstākļiem atzīt sodāmības neesamību un personas pozitīvo raksturojumu.

Personas atbildības mīkstināšana sakarā ar to, ka viņa veicinājusi pirmstiesas izmeklēšanu un lietas ātrāku izskatīšanu tiesā, var notikt vien gadījumos, kad tiesājamais

tiesām aktīvi palīdzēja krimināllietas izmeklēšanā. Tiesājamā piekrišana lietas izskatīšanai bez pierādījumu pārbaudes tiesas izmeklēšanas laikā pati par sevi nedrīkst būt vērtēta kā atbildību mīkstinošais apstāklis.

Nav pamata mīkstināt personai atbildību tikai sakarā ar to, ka viņa atzinusi pieteikto civilprasību un piekritusi nākotnē atlīdzināt nodarīto zaudējumu. Turpretim ar noziedzīgu nodarījumu radīto zaudējumu atlīdzināšana līdz sprieduma taisīšanai vispārējos gadījumos būtu atzīstama par atbildību mīkstinošo apstākli.

Tiesa, nosakot sodu, var atzīt par atbildību mīkstinošajiem tādus apstākļus, kuri tieši nav paredzēti KL 47.pantā, attiecīgam tiesas lēmumam jābūt motivētam.

Tiesām ir jāievēro, ka, nosakot sodu, nedrīkst atzīt par atbildību pastiprinošiem tādus apstākļus, kuri nav norādīti krimināllikumā. Par atbildību pastiprinošo apstākli tiesa nedrīkst atzīt tādu apstākli, kurš krimināllikuma sevišķās daļas pantā ir paredzēts kā noziedzīga nodarījuma sastāva pazīme.

Nav pamata, norādot spriedumā uz atbildību pastiprinošo apstākļu neesamību, uzsvērt, ka jautājums par tiesājamam nosākamo soda veidu un mēru tiek izlemts, ņemot vērā atbildību pastiprinošos apstākļus.

Jāievēro, ka atbilstoši KL 48.panta 1.daļas 1.punktam noziedzīgu nodarījumu recidīvs ir atzīstams par atbildību pastiprinošo apstākli. Noziedzīgu nodarījumu recidīvs konstatējams neatkarīgi no tā, par kādu noziedzīgu nodarījumu persona agrāk ir bijusi sodīta un kāds sods personai tika piespriests. Noziedzīgu nodarījumu recidīvs konstatējams arī gadījumā, ja persona agrāk bijusi sodīta par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu aiz neuzmanības. Noziedzīgu nodarījumu recidīva nav, ja personas sodāmība ir dzēsta vai noņemta.

Lemjot par soda veidu un mēru tai personai, kura ir veikusi patvaļīgu koku ciršanu (KL 109.panta 1.daļa), citu apstākļu vidū tiesai ir jāizvērtē:

- zaudējumu apmēri, kuri ir nodarīti ar noziedzīgu nodarījumu;
- fakts, vai noziedzīgs nodarījums ir izdarīts atkārtoti;
- fakts, vai noziedzīgs nodarījums ir izdarīts personu grupā.

Notiesājot pēc KL 109.panta, tiesām ir jāievēro, ka koku patvaļīga ciršana, ja tā izdarīta personu grupā, neveido kvalificēto nozieguma sastāvu. Tomēr, atbilstoši KL 48.panta 1.daļas 2.punktam noziedzīgu nodarījuma izdarīšana personu grupā ir atzīstama par atbildību pastiprinošo apstākli. Fakts, ka noziedzīgu nodarījumu kopīgi ir izdarījuši ģimenes locekļi, nevar būt pamats, lai norādītu uz personu grupas neesamību. Jāievēro, ka personu grupa var būt konstatēta un līdz ar to atbildība tiek pastiprināta, ja ir konstatētas noziedzīga nodarījuma līdzizdarīšanas pazīmes, bet līdzdalībnieki nav grupas dalībnieki.

Notiesājot pēc KL 109.panta, tiesām ir jāievēro, ka atkārtota koku patvaļīga ciršana neveido kvalificēto nozieguma sastāvu. Tomēr atkārtotības fakts atbilstoši KL 48.panta 1.daļas 1.punktam ir atzīstams par atbildību pastiprinošo apstākli. Gadījumos, ja personas vienots nodoms neaptver visas noziedzīgas darbības, ko viņa pastrādājusi, vairākkārt veicot patvaļīgu koku ciršanu, proti, - ja nav saskatāmas atsevišķā turpināta nozieguma pazīmes, tiesām jānorāda uz noziedzīga nodarījuma atkārtotību kā atbildību pastiprinošo apstākli.

Notiesājot pēc KL 109.panta, tiesām ir jāņem vērā, ka par atbildību pastiprinošo apstākli var būt atzīts fakts, ka noziedzīgs nodarījums tika izdarīts aiz mantkārības. Mantkārība nav KL 109.pantā paredzētā noziedzīga nodarījuma sastāva obligātā pazīme. Fakts, ka patvaļīga koku ciršana gandrīz vienmēr tiek veikta aiz mantkārības, nevar būt par pamatu šī apstākļa ignorēšanai. Mantkārība ir konstatējama visos gadījumos, kad persona veica patvaļīgu koku ciršanu, lai iegūtu materiālos labumus, neatkarīgi no tā, kādiem mērķiem persona ir vēlējusies izmantot nelikumīgi iegūtos līdzekļus.

KL 260.panta 3.daļā paredzētais noziedzīgs nodarījums tiek vērtēts kā izdarītais aiz neuzmanības tādēļ, ka persona, neievērojot ceļu satiksmes noteikumus, nav vēlējies kaitīgo seku iestāšanos. Tomēr persona ar nodomu pārkāpj ceļu satiksmes noteikumus, apzināti lieto alkoholiskos dzērienus vai narkotikas, kā arī, neraugoties uz aizliegumu, tīši vada transportlīdzekli reibuma stāvoklī. Tādēļ tiesām ir jāievēro, ka vainīgā subjektīvo pusi raksturo tā saucamā “jaukta vaina”, proti – nodoms pret veikto darbību un neuzmanība pret sekām, ko izraisīja noziedzīga darbība.

Izvērtējot noziedzīgo nodarījumu, tiesām jāpievērš uzmanība tam, vai likumpārkāpējam ir bijušas tiesības vadīt transportlīdzekli. Fakts, ka personai nav tiesību vadīt transportlīdzekli, negatīvi raksturo personu, jo norāda uz personas attieksmi pret normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

Notiesājot pēc KL 260.panta 3.daļas, uzmanība jāpievērš un jāizvērtē šādi apstākļi:

- cietušajiem nodarīto miesas bojājumu veidi;
- cietušo personu skaits;
- cietušo personu kategorija (savas automašīnas pasažieris, cita transportlīdzekļa vadītājs, velosipēdisti, gājējs);
- lietotā alkohola daudzums;
- tiesību esamība vadīt transportlīdzekļus.

Tiesām ir jāievēro, ka, notiesājot personu pēc KL 260.panta 3.daļas, vieglāka soda noteikšana nekā likumā paredzētais sods ir pieļaujama, ņemot vērā vainīgā personību un ja ir konstatēti vairāki atbildību mīkstinošie apstākļi. Tiesai jāmotivē tāda soda piespriešana, kas ir mazāks par minimālo krimināllikumā par šādu noziedzīgu nodarījumu paredzēto sodu.

Gadījumos, kad tiesa, notiesājot pēc KL 260.panta 3.daļas, saskata pamatu piespriest personai vieglāku sodu, nekā panta sankcijā ir paredzēts, un tiesa neuzskata par lietderīgu reālu brīvības atņemšanas piemērošanu, tiesai ir jāizvērtē iespēja notiesāt personu ar piespiedu darbu.

KL 260.panta 3.daļā paredzētais papildsods – tiesību ierobežošana vadīt transportlīdzekļus – ir obligāts, un tas jāpiemēro visām personām, kuras ir notiesātas pēc attiecīgā panta. Nav pareizi, norādot uz tiesājamā profesiju, nodarbošanos, dzīves vietu un citiem apstākļiem, atsaukties uz KL 49.pantu un nepiemērot KL 260.panta 3.daļā paredzēto papildsodu.

Nosacīta notiesāšana pēc KL 260.panta 3.daļas vispārējos gadījumos varētu tikt atzīta par atbilstošu sodu, ja miesas bojājumi avārijas rezultātā tiek nodarīti automašīnas pasažieriem un cietušais ir transportlīdzekļa vadītāja tuvinieks. Ievērojot saiti starp tiesājamo un cietušo, nodarītais parasti ir nopietni pārdzīvots un arī bez reāla soda piemērošanas tiesājamais var izdarīt pareizus secinājumus no notikušā. Turpretim gadījumos, ka tiesājamā darbības rezultātā kaitējums tiek nodarīts citu transportlīdzekļu vadītājiem, pasažieriem, gājējiem un velosipēdistiem, personai būtu jāpiespriež reāls sods, bet, notiesājot nosacīti, tiesām īpaši rūpīgi tas jāargumentē.

Gadījumos, kad persona pēc KL 260.panta 3.daļā paredzētā nozieguma izdarīšanas aizbrauc no ceļu satiksmes negadījuma vietas, apzināti nesniegusi cietušajam palīdzību, izdarītais jākvalificē kā noziedzīgu nodarījumu kopība pēc KL 141.panta 2.daļas un KL 260.panta 3.daļas.

Vispārinājumu nosūtīt :

1. Tieslietu ministrei
2. Tiesu administrācijai nosūtīšanai visām tiesām
3. Ģenerālprokuroram
4. Saeimas Juridiskajai komisijai

Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta Kriminālietu departaments

Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Plēnuma un tiesu prakses vispārināšanas daļa